

Az őszi idényre alkalmas

következő cikkek dús választékát ajánlják

Kertész és Eisert Pesten, Dorottya-utca 2. szám, a „magyar király” című szállodával szemközt.

Beurle Kr. új gőz-fazekai fő-raktára.

Ezen gőzkatlan vasból készült, 3-4 csavarral légmentesen elzárható, egy biztonsági ventil által tökéletesen veszedélytelen gőz-fazekak, hivatva lévén az eddigi főzésnél teljes átalakulást előidézni, háziasszonyok, vendéglősök, gazdák s egyéb dielmézó intézetekre nézve igen fontosak, mivel a gyorsabb főzés következtében sok idő és a tüzelési költségnek több mint fele takarított meg, az azokban főtt hús és leves pedig hasonlíthatatlanul jobb, tartalmasabb és ízletesebb. Legjobb sikerrel használhatók; továbbá ezen fazekak burgonyák, borsók s egyéb zöldségek gyors főzéséhez szintgy, mint husmemeleknek változatos mód szerinti párolásához és sütéséhez. — Árjegyzékkel s használati utasításokkal, melyek különféle ételtek készítésé módját is tartalmazzák, szívesen szolgálunk.

Kukoricza-morzsolók, egy, ezen vetemény termelőinek igen ajánlható új találmányú kézi gép, melynek segítségével egyes szemcye óránkint egy mérő kukoriczát képes lemorzsolni. Ára 60 kr.

Fűtő-szerek.

Fűtő-eszközök, szénlapát, tűz-fogó és horog 1.30-2 ftig, angolok 3.50-7 ft. 50 krig.

Kandalló-állványok, öntött-vasból, fűtő-eszközökkel együtt 3.20-3.60-4-10 ftig, szinte ilyenek kutyák s más állatok festvényeivel 10-20 ftig.

Kandalló-keretek öntött-vasból vagy sárgarézből 2.70-20 ftig.

Kályha-előtűzcsák, öntött-vasból és sárgarézből 1.75-4 ft. 25 krig.

Szén- és coaks-kosarak 1.80-7 ft. 50 krig.

Fakosarak nádból 2-11 ftig, szinte ilyenek plébából 5.20-12 ftig.

Kályha- és kandalló-ernyők különmemű kiállításban 10-25 ftig.

Favók 70 kr.-4 ftig.

Thea-eszközök.

Samovár 3.50-4.50-ig.

Orosz samovárak 12-35 ftig.

Thea-üstök, Berezellus-lámpákkal, nagyon ajánlottok, mivel a lámpa egyéb ételek melegítéséhez külön is használható, sárga- vagy vörösréz 4-12 csészének 10-20 ftig.

Thea-üstök állványokon 2-16 csészének oxid, vörösréz vagy fénymázolt plébából 4.50-26 ftig.

Thea-kannák, britania-érezből 1-12 csészének 2.80-12 ftig.

Téjfel-csopok 1.15-4 ftig.

The-tálcák fénymázolt plébából 1-5 ftig, fából 3.50-12 ftig, fából asztalka alakjában 15 ft.

Thea-szurok, pakfong, alpaca és kínai ezüstből 35 kr.-2.50 krig. Thea-golyók, tojás-főzők, tojás-főző fenyő-örök, thea-szalenczék stb. dús választékban.

A háztartás egyéb cikkeiből.

Excellens kávéfőző-gépek 1-10 személynek 3.60-9.50 krig. Nonplus-ultra 4.50-14 ftig. **Kávé- és pohár-tálcák,** minden nagyságúak 15-25 krig. **Czukor-szalenczék,** fából, kristályból, angol cizin és kínai ezüstből 50 kr.-8 ftig. **Kenyér-kosarak** sodronyból 18 kr.-2 ftig, fénymázolt plébából, alpacából stb. 50 kr.-4 ftig. **Palacsák és pohártartók** 40 kr.-15 ftig. **Ezet- és olajtartók** 90 kr.-12 ftig. **Asztali keskosarak** 1.40-3 ftig. **Angol kávé-örök** 1.20-4 ftig. **Czukorvagók** 30 kr.-4 ftig. **Asztali- és uszonna-kesek és villak,** angolok és legjobb belöldiek, honozók, könyha, disztók, kenyér, vaj, sajtkések és angol keskenők minden áron és dús választékban. **Asztalfedők** viaszszalonnából és fából 25 kr.-5 ftig. **Palacsák-dugók** ezüsttől, lánccsal és lánccsal nélkül 20-90 krig. Vaj-, sajt-, kenyér- és bonyozó-lánye-

Irásbeli megbízásoknál, melyek gyorsan s nagy figyelemmel eszközöltetnek, a megrendelt tárgyakra szánt árnak körülbelüli meghatározását kérjük. — Meg nem felelő tárgyak visszaküldhetők.

702 (2-4)

TÜRSCH F.

Pest, váci-utca 19. sz.

Keresztelő készletek.

Keresztelő készletek minden színben, következőkben, u. m.: vánkoc, zubonyka és foktőcske, 12, 15, 20, 25, 30, 40 forint és felebb; paplannal együtt 20, 25, 30, 40, 50, 60 forint és felebb. Moll vagy tüll zubonykák és foktőcskék, szalaggal izletesen díszítve együtt 3, 4, 5 forintig.

Zubonykák és foktőcskék együtt; kötve, horgolva vagy hálózva 1.50, 2, 2.75, 3 forint 50 krig; szalaggal díszítve 2, 2.50, 3, 4 forint.

835 (3-6)

Hirdetmény. (3-3)

Kész férfi-ruhák

legújatosabb áron kaphatók és megrendelhetők

BAJUSZ JÓZSEF

férfi-szabónál,

Pesten, hatvani-utca, a postával szemben, a barátok épületében, a „honvédek”

LIEBIG-féle HUSKIVONAT

FRAY-BENTOS-ból (Dél-Amerika)

LIEBIG-féle HUSKIVONAT-TÁRSULAT LONDONBAN.

Nagy megtakarítás a háztartásra nézve.

Azonnali előállítás erőteljes huslevessel, mely 1/4 részsel olcsóbbá kerül mint a friss marhabúrból készített. — Készítése s megjavitása mindennemű levelek, mártalék s főzelékeknek stb.

Erváltó szer gyengédk s beteges számára.

Aranyérem, Páris 1867. — Aranyérem, Havre 1868.

Csalódások kiküszöbölése tekintetéből arra vagyunk bátrak a t. cz. fogyasztó közönséget figyelmeztetni: hogy minden tégely valódisága, **baró LIEBIG J. tanár s dr. PÉTTEKOFER M.** aláírásával ellátott bizonyítvánnyal van igazolva.

Részletes árak az egész osztrák-magyar birodalom számára.
1 angol font tart. tégely 1/4 angol font 1/2 angol font
5 ft. 80 kr., 3 ft., 1 ft. 70 kr., 92 kr.

Kapható: a legtöbb kereskedések s gyógyszerárakban.

Nagybani raktár: iménteladók számára a mennyiséghez képest rabattal a társulat levelezőtársainál:

THALMAYER A. és társ. Pesten. 556 (7-16)

VOIGT JÓZSEF és társ. s KLOGER és társ. Bécsben.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelentek és minden hiteles könyváránál kaphatók:

A Bach-korszak adomáiban.

Összegyűjte egy Bach-huszar

(Nyolczadrét. VIII. 200 lap.) Füzve 80 krajczár.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

46-ik szám.

Tizenhatodik évfolyam.

Pest, november 14-én 1869.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetően: Egy négyszer hasábotott petit sor vagy annak helye egyszeri ígálatnál 10 krba, háromszori vagy többszori ígálatnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmenyeket előad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile No. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígálat után 50 krajczár.

Szerdahelyi József.

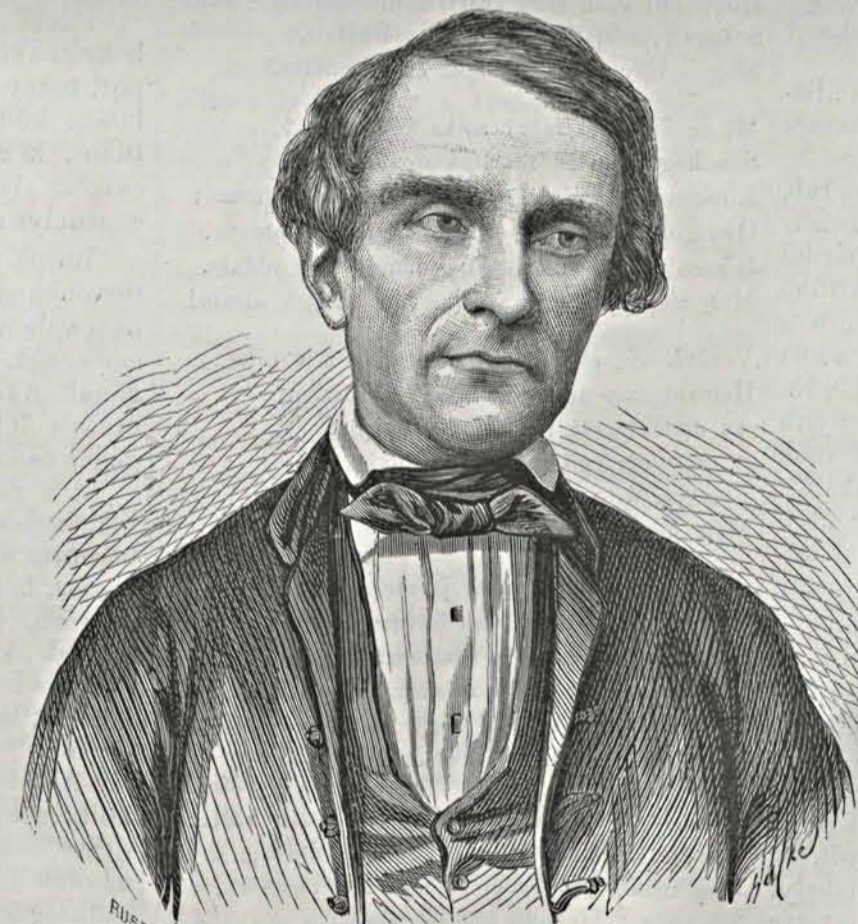
(1804-1851.)

A nélkül, hogy a mult diosdítói lennénk a jelen rovására, a mit Horác az öregek egyik jellemvonásul hoz fel; a nélkül, hogy elégtelenséget negyelyznénk azzal, a mit birunk, s visszavárogatók, a mit már elvesztettünk, mégis elmondhatjuk, hogy nemzeti színművészetünk aranykora nem a mai, hanem a megelőző színészi nemzedék idejére esik. Mikor Megyeri, Szentpéteri, Egressy Gábor, az idősb Lendvay, Bartha, Fánecsy, Szerdahelyi, László, Kántorné, az első Lendvayné, Laborfalvy Róza stb. egyszerre állottak a budai s utóbb az ifju pesti színpadon, egy csoportban oly színi erőket láthatott együtt a közönség, melyek a legmagasb művészi igényeket is kielégíthették, s úgy a klasszikai, mint a modern drámaköltészetnek a legmúltbó tolmácsai voltak. Ők egyenként letündöztek színpadunkról s mindenük után érezhető ür maradt vissza. A nyomakba lépett utódok egynemelyiket inkább kevésbé pótolták, s bár minden művész saját egyéniséggel bír, s így teljes-tökéletesen nem pótolható: az egyes szerepörök némelyike úgy lön betöltve, hogy a ki az elődöket nem ismerte, nem fogja érezni a művészi élvezet hiányát, sőt fog találni egy-kettőt művészeink között, kikhez hasonlót a multban nem talált volna. S mégis oly teljes chorusát a valódi művészeknek, s annál fogva oly zavartalan művészi élet nyújtó összjátékot alig élvezhetünk ma, mint ezeltől 20-30 évvel élvezhetünk a budai, majd eleinte a pesti nemzeti színpadon.

Pedig azon idő, melyet színművészetünk aranykorának nevezünk, a küzdelem, sokszor a nélkülözés és sanyarúság kora volt magokra a művészekre nézve. Példányok nélkül egészen magokból kellett, mint uttörőknek meríteniük; aránylag kevés segédzeméllyel ellátva, gyakrabban és mindent játszaniok; rosszul díjazva, sokszor az élet szükségével is harezolniok; a még csak alakuló csekély közönséggel szemben, nemcsak az élvezetadó, hanem a beédesgető szerepet is játszaniok; s ők, ennyi nehézség daczára, mégis nagyok voltak.

Daczára? vagy talán épen azért. Az új vallások, a támadó felekezetek hívei, az üldözések első korszakában mindig hívőbbek, buzgóbbak, mint később, ha már elismerve vannak, s az alakulás nehézségeivel és a világ üldözésével nem kell többé küzdeniök. Ilyforma jelenséggel találkozunk a művészetben is, hogy éppen ez nagyobb hevet támaszt benne s magasra fokozza szenvedélyét, melylyel eszmén s művészetén csüng, mint hitén a próféta, érette mindent, önmagát is feláldozni kész!

A deszkáról s nagyrészt már az élet színpadáról is lepétt színészi nemzedék egyik jelesének emlékezetét újítjuk meg ma, Szerdahelyi József arczképe és rövid élettrajza közlésével. Ő is egyike volt azoknak, a kik küzdöttek, szenvedtek, nélkülöztek, a kik mindent tettek, hogy a szenge magyar művészetet — még nem fölvirágoztassák, csak megteremtsék, ő színész, énekes, zeneszerző, műfordító, színre alkalmazó, rendező, minden volt, s mindenre a mire kezét tett, rányomta genialitása bélyegét. Emlékezete nem múlik el könnyen a magyar színpadi világból, s azon ritka szerencse is jutott osztályrészéül, hogy legjelesebb alkotása sokkal túl éli őt, művészi fiában.

SZERDAHELYI JÓZSEF.

szetben is, hisz a művészetnek is megvan a maga kultusza, mint a vallásnak. Mikor a költő s a színész egyszer mind papja is művészetének, s hódítani, megnyerni, magához ragadni a hideg kebleket színtoly, sőt elsőb föladata, mint az öntudatos igényeket kielégíteni rendes közönségében, — nem

sel s a koplalással jóformán egy jelentésű volt. Már tanuló korában kitünt a zene iránti hajlama s tehetsége. Akkor a guitarre és a fuvala voltak a legdivatosabb hangszerek s a női és ifju társaságok mulattatói; ő mindkettőt ritka ügyességgel játszotta, s az első

teljes és hajlékony hangján kísérte dalaival. Azonkívül kitűnt mimelől tehetségével, melyel kivált a komikai alakokat neveltség tudta előállítani. Fărăhatatlan szorgalom, nem lankadó kedv, melyet az akadályok csak fokoztak, voltak még jellemvonásai szerencsés szellemalkotásának.

Ily tulajdonokkal lépett a színi pályára, s csoda-e, hogy ott csakhamar megbecsülhetetlen nélkülözhetlen egyénné lett? Igaz, hogy atyja szívét elvesztette, ki neki soha sem tudta megbocsátani, hogy komédiás lett, de örökvidám kedélye csak belsőleg vezért e szakadás miatt, s különleg legalább dús kárpótlást nyújtottak neki színésztársai ragaszkodása, a közönség tapsai s a társadalmi kitüntetések, melyek színi pályáján mindehett kísértek.

Eleinte, zenei képességénél fogva, a zenekarban alkalmazták; majd a színpadon is mindstörbben kezdték használni, azután zenei képzettség karmesterét is felülmúlva, ő lett a tagok ének- s zenetanítója, s végre kivált a dalműi előadások lelke.

A zeneirás terén kifejtett működését egyik életirója, az e téren kiválóan illetékes Bartalus István után a következőkben állítják össze:

1839-ben szerkesztette s részint eredetileg írta „Ludas Matyi“ zenéjét.

1840. július 11-én jött színpadra (nagy tetszéssel) a „Tündérlak“ két felvonásos dalmű. — A nemzeti színház megnyitása után e volt a második eredeti opera, mely itt színpadra jött. (Első a „Csel“ Bartaytól, 1839. ben ápril 29-én; a harmadik „Báthori Mária“ Erkelától; előadták 1840-ben aug. 8-kán.)

1842-ben zenét írt a „Nagyidai Czigányok“-hoz, s ugyan ez évben az „Ördög Naplójához“ is.

1843-ban, az első magyar népszínmű, a „Szökött Katona“ zenéjét szerkeszté.

1844-ben az „Ezred Leánya“ dalműből színművet csinált, s eredeti zenét írt hozzá.

1847-ben a „Csikós“ népszínműhöz, melynek második felvonásában a pusztai jelenet bevezetése igen sikerült.

1849-ben „Lilomfihoz“ 1850-ben a „Bányarémhez“, s ugyan ez évben a „Házassági három parancs“-hoz.

Vidéki működése alatt alig volt darab, melyhez egy-egy kis dalocskát ne szerzett volna: ezek közül való a gyermek párdal „Béla futásában.“ Utolsó műve négy kitűnő kárdal „Vid“ drámához. — Jó humora a zenében sem hagyta el, s az 1843-ban adott „Londoni Koldusok“-ban előforduló koldusok francia nyelven két klarinetra annyira eltalálta, a mennyire koldus táncot csak lehet. — Következő népdalok: „Mariskám“, „Cserebogár“, „Hortobágyi pusztán“, „Rákosi dal“ az ő zongora átiratai szerént láthatlag elsősor napvilágot Wagner művésznél.

— Szintén az ő műve „Miczbán családjában“ a dalnok dala ének, zongora és fuvolára.

Ezen műsorozatban hábar kevés eredeti szerzeménnyel találkozunk, (sokoldalúságát, s az ezeknek mindenikét igénybe vevő körülményeket ismerve, nem is lehetett tőle egyebet várni,) de mind ezel nemzeti zenésztűnk terén nagy befolyást gyakorolt. — (Egressy Béni sokat köszönhetett Szerdahelyi ügyes tollának, a mennyiben dalait ő tette zongorára.)

Szerdahelyit komoly műveltségű zenészek sorába tehetjük. A tánczenén s népdalok művelésén kívül Ruzsicska után ő volt egyike a leendő magyar opera előkészítőinek.

Mint színész is feledhetlen emléket hagyott hátra, kivált a groteszk komikum szerepkörében, hol nevével volt, a nélkül hogy valaha aljas lett volna vagy színfalzsak-

gatásra vetemedett volna. Finomabb és neveltebb marschall Kalbot (Schiller Ármány és szerelmében) még kívánni sem lehet. (Állíts ki ma a nemzeti színház hasonló szereposztással e polgári szomorujátékok: az öreg muzsikás: Szentpéteri, Lujza: Lendvayné, Ferdinánd: Lendvay, Lady Milford: Laborfalvi Róza, a presidens: Egressy Gábor, Kalb: Szerdahelyi, a gonosz titkár: Fancsy) — Ki nem emlékezik, ha egyszer látta tőle Figaró, a szevillai borbélyra, Dulcamárára a Bajítalban, s a Deo Gratias — áriára a Fekete Dominóban, — mert ő ezekben nemcsak énekes, hanem játékművész is volt.

Mint ember kedélyes, nemes szívű, szeretetre méltó, elmesé volt. Egy bon-motja megérdemli a följegyzést. Egyszer egy hetvenkedő ignoránsnak következésképp magyarázta meg, hogy mi különbség van a nézőjáték (akkor még így hívták a drámát) a vígjáték és a szomorujáték között. „Az, hogy én velem vitakozik, ugymond, s a három közt különbséget tenni nem tud, — egy harmadikra nézve ki ezt hallgatja: nézőjáték; ugyan ez rám nézve vígjáték, önre pedig szomorujáték.“

A halál 1851. február 18-án érte el. Odament ő is, a hol Megyeri körül (Vörösmarty szép epigramma szerint) nevetésben törnek ki az alvilági bús árnyak. — *a—r—*

A szárnyaló idő.

Az idővel én, hajh! hogy ne szálljak perre: Mikor oly sok bajt hoz az öregemberre! Nem hogy tisztelné a vénséget! — kínozza! Gonosz csinainak se vége, se hossza! Fondor tetteit ha sorra elgondolom: Nevetek is rajtok, el is szomorodom.

Mit vétett az öregember néki valjon? Hajlott derekából hogy sarlót csináljon; A fejből: rostát, rajt' lyukat szakasztva, Hogy mit csak belé szórt, mind áthulljon rajta; S fogait, sorjában kirántsa szélesyre, Még a bölcseségnek fogát sem kimélve!

Mi az öregtest már? roskadozó tanya! S a kegyetlen idő — roskadozni hagyja; Elrongyolott újjas, — s ő meg nem foltozza; Összetört fajak, — s ő meg nem drótozza; Hiszen átégett már — úgymond — az oldala, Melynél úgy forrt, pezgett, a tűznek általa!

Vérünk vig csermelyét megfagyasztja télre; Hamvat szór szeméink ragyogó tiszkeré; Az emlékezetre pókhálót von útja; A szerelem égő mécsesét elfújja, — Elfújja, de rosztól, nincsen jól kioltva, Még sokáig búsan füstölög kanóca!

S még szakállunk ellen is tör az átkozott! Rea előbb deret, utóbb havat hozott. — S mint a jégcsapot a ház eszterhajára: Fagyos könyvet függeszt szemünk pillájára, Fel-felolval még, ha langy szellőre fordúl, — S az öregpilláról egy-két csepp kicsordul.

S hábar nyolcz keresztetl görbedjen is vállá: Ő még több keresztet rak fel a hátára; Alig úszik már az élet folyamába, S ő még több-több gondot akaszt a nyakába, Hadd vergődjék, ha langy bírja, mint a sodró Árvíz hullámin az elragadt koporsó.

Átkos idő! s még mit nem gondol ki! — karja, A vén arczát hátra visszára csavarja, Hogy mint szomjas veder a kiszáradt kútba, Nézzon vissza merőn, a már üres nultba, E sivar halomra, régi temetőre, E sötét vadonra, letarolt mezőre!

S most tükröt tart elé, — mit lát a vén benne? Önmagát, mint avult könyvet, elfeledve; Mint óstárogatót, némán, egymagára, Kihalt már a kor, mely lelkesült hangjára; Mint aggréját, kinek sírján oly hűn virraszt, Az élőkbl senki sem ismerte már azt.

Írott hímetojás az öreg! felette Régt volt, hogy az idő pirosra festette, Botörte már úja rajta azt a helyet: Hol egykor két égő szív állt egymás mellett, — Csak tulsó oldalát hagyta meg még épen: Két csendes sírásót, ásóval kezében. —

S mintha nyoszolyója voln' az idő: végre Menyasszonyruhá ad a lerokadt vénre: Halottinget! — s így szól gúnymosolyal szája: Jaj be illik reád, halál vén mátkájá! Talpra! megzendült már táncra hívó hangja Vidám menyegzőnek: a templom hangja! —

Hah, gúnyos vén idő! örökbolygó zsidó! Melletted száz éves agg is csak csecsszópi; Sőt, midőn e földgömb még bölcsőben renga, Lábaid már milliárd év óta kerenga, — S mert, éleked soha nem múlandó, örök, — Vén czimboráidat így kell-e gyötörnöd!

S még a — poétákat sem kiméled, zsarnok! Még engem is rútul megözibála karmod! Hát, nem tudod-e, hogy Apolló apánk A Poétákat örökifjuságra szánta?! S te, mégis aggságot mérsz ránk val szeszélylyel! Hogy mersz így paczkálni a dal istenével! —

Szemere Miklós.

A Nedea-táncza.

(Beszély az oláh bányszáznép életéből.)

Írta: LUKÁCS BÉLA.

(Végo.)

IV.

A Nedea-táncza kiegészítő része a husvét-i ünnepélynek.

Pável a templom udvarán elhelyezett és bokréttákkal, virágfüzerekkel felczifrázott lopott tókat bemutatta a pópának; ez a mulatság költségeinek megtérítésére ítélte Butukot, ki az isten dicsőítésére rendeltetett eszközt oly rosszul őrzé, — s egyszersmind engedélyt adott a Nedea-tánczra.

Butuk jó képet vágott a tréfákhoz, nem fősvénykedett sem bor, sem pálinkával, hanem valami mégis oly nehezen esett a kis embernek. Nem tudta megmagyarázni magának. Akkor érezte először — és furcsa egy érzés volt! midőn Pável éjnek idején feleségéhez osont be.

S a mende-monda, mely csakhamar a tókalopással feleségét is kapcsolatba hozta, bántotta ugyan, de a kis ember úgy gondolkozott, hogy legjobb lesz tréfának venni az egészet, hiszen népiünnep alkalmával sok szabad. Azért is el fog menni a Nedea-tánczra, s ha ennek költségeit már neki kell fizetnie, legalább jól fog mulatni feleségével együtt.

Az idő szép volt, a délutáni mulatság költségei Butuk tele zsebei által valának fedezve, nem volt semmi más hátra, minthogy az oláh fiatalság megtegye a Nedea-tánczra szükséges előkészületeket.

Mindenekelőtt „a furcsa királyt“ kellett megválasztani, a ki egyszersmind a népiünnep rendezője. Az oláh nép nyelvén „krajú sod“-nak hívják. A Nedea-táncz „király“ a „furcsa“ (sod) melléknévet azon alkalmából kapta, mert egyszer oly ember választott meg, a ki nem tartá meg a királyhoz illő komolyságot, hanem megfélekedzvéen méltóságáról, sok bolondságot vitt véghez.

A „krajú sod“ hamar meg lön választva. Pável volt a legdélcezebb, s a mi fő, a leg-erősebb suhancz a faluban, ő a nap hőse is, a kinek a nagy vigyázat daczára is sikerült egy tókat lopnia: — egyhangul kikálalták és felbokréttázták, aztán felrakták egy faszékre, — s zeneszó mellett körülhordozták a faluban. Délután pedig ugránczások és ujongások között kivitték a falu melletti rétre, a hol a Nedea-táncz folyoi fog.

A tért regényes fenyvesek környékezték, itt-ott egy-egy kiálló szikla tevő változatossá a völgyet, melyet szépséges patak metszett át. A természet legszebb diszében volt, mezői virágok és gazdag burjánzat tarkázták a tért.

Középen egy falóca volt felállítva a cigányok számára; mellette két csapra ütött hordó borral s pálinkával. Ez a három pont jelölte a táncz helyét.

Köröskörül egyveleg nép tarkázott, gyermekek, kik lapdáltak, más helyen cziczát futottak, — mindenütt pedig „csokonyáltak“, azaz: törték a piros tojásokat.

A tért már ellepte a néptömeg, midőn megérkezett a fiatalság, a ficsor-sereg, a krajú soddal. A táncz helyre érvén, Pável király leszállt székéről, melyet oda helyeztek a cigányok közé, szokás szerint, négy izmos ficzko őrzete alá.

S aztán kezdetét vette a Nedea-táncza. A krajú sodnak ez alkalommal nagy hatalma van. Nemcsak hogy ő rendezi a tánczot, de ő oszt tánczost, tánczosnét. A ki megharagította valaha, az biztos lehet, hogy ez ünnepeknél megtréfáltatik általa. A ki szerelmi viszonyt akar kötni, az csak hozzá folyamodik, mert ő mindenható. Ő teszi egymásba az ifjú s a leány kezét, a kiknek szívei melegedni kezdenek. Ő szerez más tánczost vagy tánczosnét a nő vagy férjnek, — a kik kerülgetik egymást. S ezt mind úgy, mintha a véletlen játéka volna, mintha sem egyikőtől, sem másiktól nem kapott volna semmi ajánlékot, hogy részeltessen őket hatalma kegyeiben. A krajú sod rendelkezéseinek pedig nem szabad ellentmondani.

A zene megszólalt, Butuk is ott áll feleségével a tánczosok sorában. Az izmos Pável király azonban hirtelen megfogja Butukot, hogy tánczosnét adjon neki.

— Ez a te tánczosnéd! — rendelkezik a krajú sod.

Butuk csendes resignációval nézte, hogy kit juttatott neki a „véletlen.“ Egy óriás terméti özvegy asszony volt, termete oly magas, mint évei; ismerte mindenki, hogy férjét keresett, s azért került mindenki.

Butuk neki keseredett, s követve a példát, átlelte „véletlen“ tánczosnét. Átalanos habota következett. A kis zömök ember csak úgy lögett a szálás nő termeten.

A táncz megindult. Elöl Pável lejtett, a ki Gaftiát, Butuk feleségét választá magának. A párok körben jártak egy kis helyen. A ki ismer egy oláh néptánczot, ismeri valamennyit. Oly egyhangy, oly chablonszerűleg egyforma táncz, zene, mozdulat, hogy csodálni lehet, mikép képesek órákon át ily tánczon czammogni. Nehány ugránczolás, néhány kurjantás — ez a Nedea-táncza. Ha a vezérpár, a krajú sod lassan megy — a többi is úgy követi. Ha megforgatja tánczosnét, forog az egész kör. Ha tapsol, tapsolnak, ha kurjant, kurjantanak mindannyian. A legkedélyesebb, mikor a krajú sod csizmáit veri, a mit természetesen a többinek is utánozni kell.

A kis zömök ember hatalmas tánczosnétjával nem bírta kiállni a versenyt. Előbb ő forgatta meg, — de nem sikerült. Akkor az özvegy asszony magához ölelte Butukot, s

ugy megforgatta, hogy lábai sem érték a földet. Ilyen nagy masszával ő nem tudott megbirkózni, — lankadtan állt ki a sorból s odadobta magát egy üres székre.

E szék azonban a krajú sod széke volt, s arra nem szabad leülni senkinek. A ki leül reá, az a király méltóságát sérti meg, s ezt csak a váltságdíjjal lehet kiegyenlíteni. A négy izmos ficzko, a kik őrztek a széket, egy percz alatt felkapják Butukkal együtt s vitték a patak felé, mert a Nedea-táncz alkalmával az a szokás, hogy a ki ily hiba miatt nem váltja meg magát, bedobják a vízbe. Butukot kihozta türelméből ez a tréfa. Ingerültsége oly fokra hágot, hogy szakított a hagyományos szokásokkal s nem volt hajlandó teljességgel lefizetni bármilyen vált-ságdíjt. Kapálódzott székén, de az izmos négy ficzko megmarkolta s elvitték a patakhoz, hol választani hagyták még egyszer a víz s a váltságdíj között.

Ezalatt vidáman folyt a táncz. Pável észrevette Butuk esetét, s felhasználta az alkalmat, hogy a szép menyecskével zavartalanul éledegen.

Elhagyta Gaftiával a táncz helyet, s kacsaringós utat vett a bokros hegyoldalra. Őt követte természetesen az egész tánczos-sereg. A cigányok pedig folyton húzták Nedea egyhangy nótáját. A tánczosok összeköborolták az egész hegyoldalt. — Butuk pedig még folyton a patak szélén vesződött a négy markos legénynyel. A tánczosok már egészen eltűntek szemétől, a zene csak messziről hangzott feléje. Lába már a vízben volt, akkor elhatározta, hogy mégis lefizeti a váltságdíjt; — megszabadulván a ficzkok körmei közül, neki iramodott a hegynek — mert hiszen a felesége is ott van.

A mint lihegve felért, szörnnyű látvány tárult fel előtte. A tánczosok sebes forgás után mindannyian megcsokolták tánczosnét. A példát természetesen Pável király adta, a ki legelsőb nyomott csókot Gaftia ajkaira; a többi követtelen volt, a szokás szerint, példáját követni.

Butuk keserű pohara csordultig megtelt. Kiszakította nejét a krajú sod karjából, s haza vitte. Otthon pedig, oláh szokás szerint, jól elverte feleségét.

Mert az oláh ugy okoskodik, meglehet azért, mert még nem áll a fejlettség magas fokán, hogy nem a férfi, ki minden szép asszony után fut, — hanem a feleség, ki hallgat a csabító szavakra, érdemel büntetést.

A Nedea-táncza teljesen hatékony gyógyszer volt Butuk és Gaftiára nézve. Gaftia kézzel foghatólag meggyőződött arról, hogy férje mégis szereti, mert ha nem szeretné, nem féltene, s nem is verné meg.

Butuk pedig átlátta, hogy feleségét nem szabad elhanyagolnia, mert annyit ő is tudott, hogy a nő egy időben csak egyet szerethet.

Igy mentette meg a Nedea-táncza Butukot is attól, hogy kárát ne valja teljesült „második“ kívánságának.

A magyar képviselőház 1869-ben.

(Végo.)

A padosoportok legszélén a szélső-bal foglal helyet. Feje *Irányi* Dániel jelenleg, miután Madarász József, Simonyi Ernő, Szilágyi Virgil mitsem eszmélhettek a pártból. Irányi rokonszenvenélküli szónok. Hangján érzik bizonyos idegen kiejtést, melyet a hazából hosszu távolléte okoz. Szakadozottan, nehézkesen beszél, bár szenvedélylyel; de a szenvedély hangjának hatását őnmaga tom-

pitja el, beszédének nincs hatása, legfőlebb ha oly szónoki fogásokra vetemedik, mint midőn Horváth Boldizsár igazságtügyminisztert gyilkossággal vádolta. Különbén nagyon érzni látszik, hogy ő pártvezér, ha e párt olyan is, minő a szélső-bal; s kétségkívül rendszert hozott be a szélső-balok táborába; vezér addig, a mig Madarász ismét fejére nem nő, s a mig szélsőbali elemek türik. Körülte ül *Madarász*, ki lehangzatosabb frázisait mosolygó arczczal mondja el. Midőn legfényesebben díkeziózik, midőn hazaáruulnak nevez a kivétel nélkül mindenkit — ő maga mosolyog és nevet, s mulat legjobban. S vele egyitt nevet a ház, mely nem hiheti, hogy az így kiejtett szavak meggyőződését fejezzék ki a szónoknak. Irányi ellenkezőleg mindig rideg komolysággal beszél.

Patay, Csiky, Bobory eléggé ismert alakok.

Más ember *Simonyi* Ernő, ki hosszas külföldön tartózkodása alatt sok ismeretet elsajátított, sokat tapasztalt. Előadásu is élvezhető. Hangja ugyan nem szónoki, szakadozottan is beszél, de humor, élcezek, néha éles észrevételek és széles ismeretkör találhatók fel beszédében. Itt említhetjük még meg *Schwarz* Gyulát, a ki tagadhatlanul sokat tanult, sokat olvasott, de még számos éretlen eszmében bővelkedik, — *Henszmann* Imrét, e derék régészünket, ki a mult viharok romjainak szemlélése daczára szélsőbali érzelmeket táplál. Különbén e két utóbbi korántsem tartozik föltétlenül a szélsőbalhoz, leglényesebb kérdésekben eltérnek a párttól s másként szavaznak. *Klementis* Gábor volt honvédezedes szintén egyike azoknak, kik a szélsőbalon ülnek ugyan, de döntő kérdésekben nem az ugynevezett 48-as párttal, hanem inkább a balközéppel szavaznak. *Schwarz*, *Henszmann*, *Klementis*, — ezeken kívül *R. Kóczy* János Pestmege főjegyzője, kivel szemben Ivánka Imre bukott meg Dunapatajon, *Mátys* Uzor, *Dietrich* pécsi ügyvéd, *Vajda* János, (Jókai megbuktatója Siklóson) stb., valamennyien a szélsőbal legújabb aqquisitói, a 69-ki választások alkalmával.

A szélső balokkal vegyest, s hátuk mögött ülnek a „nemzetiségek“. Most megfogytak, miután az erdélyi romlás visszavonult a képviselői választásoktól; ennélfogva elvesztettek néhány széket, — hiányzik péld. a hires *Macellariu* is. A román nemzetiség csak a magyarországi románok által van képviselve, az erdélyiek elmaradtak, vagy magyarok és szászok jöttek helyükbe. A nemzetiségek pártja is, különben három töredékre oszlik. Most minket szeretnénk ugyan felalni, hanem ha velünk elbántak, egymás között kezdenék meg a testvéri viszályt. E három töredék: a *dél-szláv*, *dáko-román* és *russo-szláv* párt. Az első képviseli dr. *Miletich* Svetozar. A másodikat *Hodossiu*, *Borlea*, *Babes* Vincze és a *Mocsongyiak* (Mocioniu): *Sándor*, *György*, *Antal*, *Hodossiu* és *Borlea* a szerencsétlen *Zarándmegye* alispánjai; *Babes* a királyi kuria bírja volt, politikai agóniában és hivatalának elhanyagolása miatt azonban elbocsátott; a *Mocsongyiak* tekintélyes birtokosok a déli megyékben, s *Mocsioniu* Sándor, ki a bécsi s más külföldi egyetemeken növekedett, bár fiatal még, de képzettség tekintetében kiválik nemzetiségének képviselői közül. — A harmadik a russo-szláv elem most nincs képviselve, mert *Dobránszky* Adolf kimaradt az új választások alkalmával.

E három árnyalat külön halad saját céljai felé, saját választott irányában. Egyben azonban egyesülnek: az ellenük való gyűlölségben. Ekkor szövetségnek valamennyien, rendszeres oppositiot képeznek s nem ritkán előkészített coup d'état-val

állnak elő. Ily alkalmakkor úgy látszik Miletics Svetozár vezérlik.

S ezzel futólagos vázlatát nyújtottuk az 1869-ki képviselőháznak.

Kaliforniai képek.

(Vége.)

III. Niantik hotel San Franciskóban.

Az Empire City (a birodalmi város, t. i. New-York) nyugoti testvérvárosába érkező utas, ha a régi pionerek — (uttörők, a mint a kaliforniai első bevándorlók nevezetnek) valamelyike ismeretségi szoroscsát meg megszerezhetni, nem egy értékes mozzanatra lehet figyelmeztetni, mi igen jellemző, e gyors keletkezésű metropolis még friss emlékekben élő történetében. — Hol most a központi üzlet-élet zsigong, s a pénz emberei hegyet és völgyet sikká változtattak, fényes palotáikat egyenes talajra építendő, ezen helyeken 20 év előtt az óceán sós habjai mozgottak.

Két évtized alatt a kitarító s előre törekvő töhertelen amerikai szellem csaknem egy angol mértföldre szorította tava a víz hatalmas uralmát. A munka most is szakadatlanul foly, s az emberi ész hatalma előtt meghajló északi öbölpart ormai néhány év multával, több száz öltre taszították a város körül tava a sós habokat, s mindamellett, hogy a város eredeti alapítása célszerűtlennek mondható, a fogantatva vett fontosabb földmunkák lehetősége ki fogják egyenliten a meredek hegyhátak eddigi alkalmatlan voltát az építkezésre.

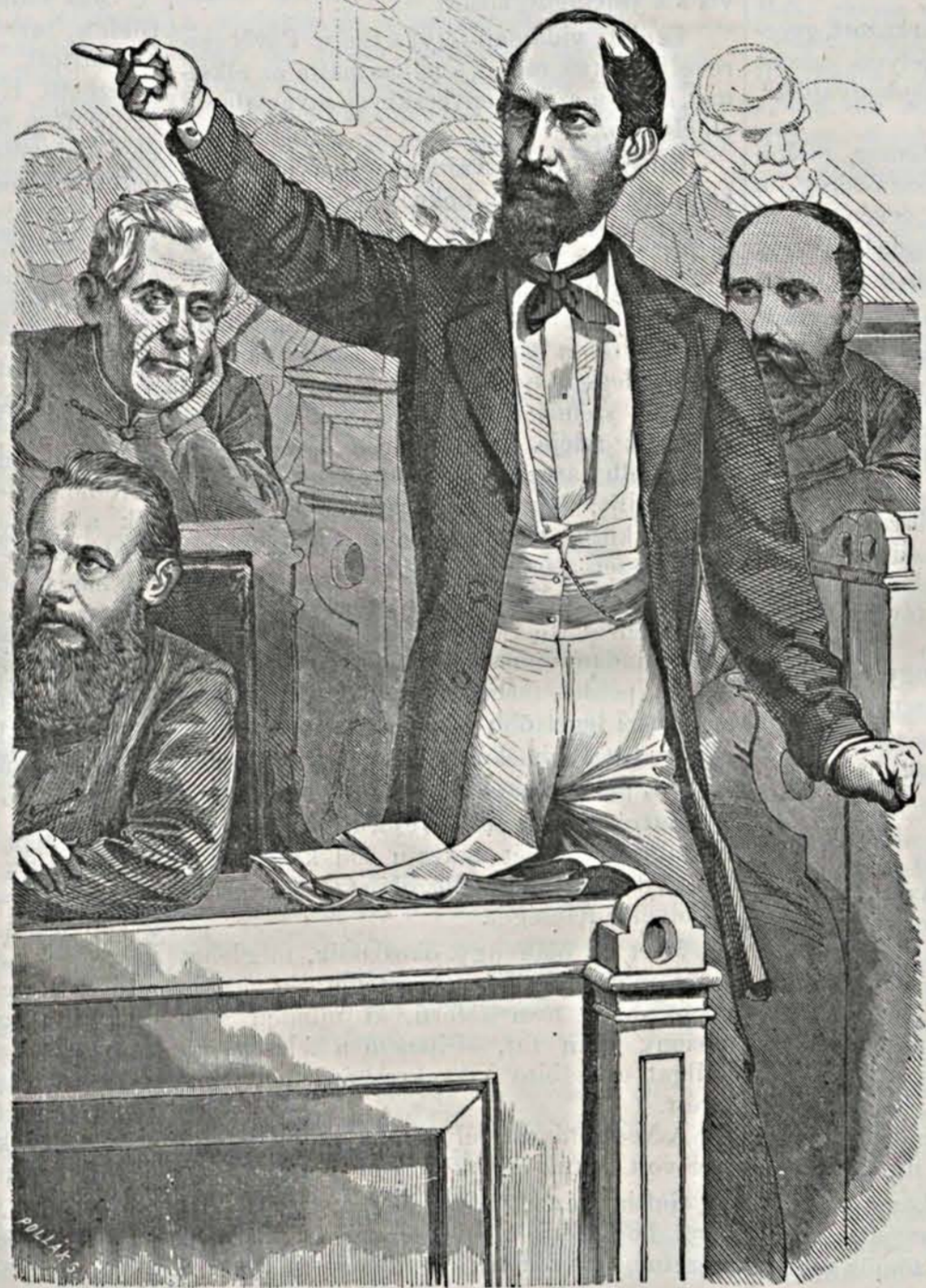
A nagy világot, — a csendestengeri vaspálya megnyitásával igen könnyen lehet, hogy San Francisko fontosabb épületei Boston, Baltimore, vagy Chicagóban fognak összeállítani, s mint kész épületi anyag, a helyszíni szállítást. — Az újonnan építendő pénzverde terve kivétel, nyilvános árlejtés alkalmával bostoni vállalkozók nyerték el, olcsó munka s anyag tekintetében Kalifornia nem versenyezhetvén a szövetségi keleti államaival. Ki az amerikai élet sajátosságait nem ismeri, azt meglependi azon tény, hogy valamely épület alkotásait több mint 3000 angol mértföldre a helyszínről készítve, vaspályán, vagy vizen odaszállítva, a kész épület legálább 10 százalékkal olcsóbb leend, mint ha a helyi árak szerint ott kellene építeni.

Érdeket tanusítva San Francisko keletkezte iránt, e részben egy régi pioner, hamburgi kereskedő Müller Oszkár, türes óráiban szives utmutatóul ajánkozott. Egy vasárnapi kirándulás alkalmával a Clay és Sansome utcák szíglétén haladva el, hirtelen megállt; „Apropo, hallotta már ön ezen hotel történetét,“ szót egy óndonszerű emeltes téglaházra mutatva, melynek vedlett homlokzatán az idő fogaitól megviselt czimlap a „Niantik-Hotel“ szavakat mutatja. Hihetőleg valami rémes történet az aranygyapjasok korából, felelém. „Világért sem; kérdésem világosabb leend ily módon: mit gondol ön, mitéle alapon van e ház építve?“ Al veneiciano, czölöpökön, volt válaszon. „Sokkal ingtagabban, hajón,“ veté közbe, „még pedig a Niantik nevű nagy amerikai schooneren.“ Azt nem tudtam, felelém, hogy a Yankeeok elég fuffangosak voltak ily meglehetősen drága ugyan, de praktikus alapzati nemhez folyamodni.

„Az egész városban tudtommal csak ezen egyetlen ház van ily móddal építve,“ volt felvilágosító válasza, „s tudva, hogy ön, mint szakem-

bert, érdeklí ezen építmény története, jól emlékezze még az esemény részleteire, röviden elmondom.

„Hol most járunk, s még néhány száz yardra jobbjabb, ezelőtt 20 évvel ez mind tenger volt, csakis az oldal-dombokon hevenyészett egy-egy deszkabórdé képezte a most dúsgazdag város magyát: az én főnököm üzlete egy bódében volt amadombon, melyet most a széles Broadway metsz keresztül. — Kopár, sivatag repülő homokzaton volt az egész vidék, hol a suhogó északi szél mostohaságát ugyancsak éreztük. Terhes levén az árkat heggyre fel s onnan levinni, egy amerikai kereskedő azon eredeti ötletre jött, hogy egy mesterséges szigetet alakítson, melyre raktárát építhesse; e czélra a nagy és erős Niantik nevű hajót minden tehertől megfosztva, dagálykor ezen helyre bucsiroztatta, ha jól emlékszem, az 1849-ki év szept. havában. A hajó czölöpökkel körülövedve, teljes állhatóságu lett, mire tetőt hevenyészve az amerikai, kis

A magyar képviselőház 1869-ben. — Pártvezérek: III. Irányi Dániel. Simonyi Ernő. Babor. Vidacs.

szigetét mindnyájunk által irigyelt kedves lakká és raktárrá változtatta át. Ez időszakban a város gyorsan növekedett, mihamar elérte s túlhaladta a hajót, természetesen a házak mind czölöpökön állottak, — a módosabb emberek kövel és földdel kezdék vízi házhelyeiket feltölteni, ugyannyira, hogy mihamar kemény talajjal és faépületekkel volt a hajó körülövedve, s rövid idő múlva benn feküdt a városban. Az 1850-ben kiütött nagy tűzvész alkalmával a Niantik épület is ostroma a város egyéb építményei sorsát, elhamvad; — alapzata azonban tömör levén, új tulajdonosa hotelt épített rajta, mely a hajó nevét folyvást viseli.

IV. A nagy kontinentali vasut.

A nagy amerikai vaspálya, vagy a „nagy nemzeti országut“ a mint azt az amerikai nép büszkén nevezi, ez a Csendes-tengert az Atlantióval összekötő érzékapocs, több mint négy hó óta kézen van. A legutolsó aranszeg beütését a vil-

lany-sodrony villám szárnyán egyidejüleg táviratozták a szövetség minden helyére, hol távirada létezik. Zene, gyumoraj üdvözlé a két tenger e nagy menyegzőjét. A technikai akadályokat diadalmasan legyőző valódi nagy mű bevégsze korszakot képez a gyors vasútépítészett történetében, s az amerikai vállalkozó szellem, szilárd kitarítás, kimeríthetlen türelem egyik legfényesebb tanubizonysága.

Eddig Kalifornia két hatalmas hegylánc, vagy a mérhetlen Óceán által zárva el a szövettség keleti testvér-államaitól, mint egy külön tag, mint egy messzetávol eső mesés Eldorado, ugy tekintették magok az amerikaiak által is. A Panamán keresztül való leggyorsabb közlekedés, logálabb 3 hetet vett igénybe; egész Amerikát — via Cap Horn — körülhajózva pedig 3—4 hó kellett New-Yorktól San Franciskoóba jutni, miután az utasnak az első esetben 5140, a másodikkban 13,140 tengeri mértföldet kell tenni; e roppant távol, mint bilincs, mint elháríthatlan akadály állott kelet és nyugot kereskedelmi érdekei között. A távol békóját azonban, mint egy varáz-ütésre, lepattanítá az emberi ész teremő ereje, s az eddig hetekkel számolt idő, most rövid napokkal fejeztetik be. A közvetlen közlekedetés által New-York egy pár ezer angol mértfölddel közeledeett San Franciskoóhoz, miután a csendestengeri vaspálya jelenlegi végállomásától a virágzó Sacramentótól, New-Yorkig csak 3181 angol mértföldnyire van, mely utat gyorsvonattal 8 nap alatt meg lehet tenni.

Szakértő mérnökök pártatlan állítása szerint ezen pálya elkészülte minden reményt túlhaladólág sikerülneket nevezhető. A gondos alapítás és tömör felső vasszerkezet minden kifogáson felül áll. Egy kirándulás Sacramentótól Omaháig 1774 angol mértföld vadindusoktól lakott tájakat, örökös hóval fedett hegyormokat, sivatag egyhangú pusztákat, s mérhetlen prairieket metszve keresztül, nem jár semmivel több veszélylyel, mint ha az utas a lakott tájakon halad Omahától New-Yorkig. Az anyagi szükségleteket — természetesen jó áron — az utazó mindenütt megvásárolhatja; veszőlynek, fáradságnak árnyékát sem látja. Omaháig minden 24 órában 400 mértföldet halad, s ezen idő alatt háromszor ülhet oly terített asztalhoz, mely kelet és nyugot bármely inyenczének igényeit teljesen kielégíti. Egyhangú vélemény, hogy biztonág és kényelem tekintetében a hevenyészett vasut mi kívánni valót sem hagy fönn. Az ujkori mérnöki tudomány becses vívmányai, s a feltalált helyi segéd-eszközök alkalmazása, mik ezen pálya építésénél oly ügyesen használták, a naponta

épített 8 mértföldnyi vonalrészt ép oly tökéletesen bevégszté tették, mintha ennek csak fele lett volna kettős gondallal építve. Daczára mind e fényes vívmányoknak, aránylag igen jelentékeny ezen vonalon a közlekedés. A reményelt s várva várt kívándorlási ár még mindig várat magára. Kirándulási csapatok Kaliforniába többek voltak ugyan, de ezek senkinek hasznót nem hajtottak. A kongresszus tagjai, diplomaták, hírlaplevelezők, utcai szónokok, vasuti nábobok repültek ugyan ide s tova e vasuton, de az ország zöme, a nép sehoggy sem akar megmozdulni.

Ez ideig e nagy vaspálya Kalifornia népeességét alig gazdagítja ezer lélekkel, s jóllettét alig gyarapítja egy millióval. Mindamellett hogy ezen lüktető vas életér által kelet s nyugot oly közel hozatott egymáshoz, a népben semmi vegyülés sem vehető észre: az olcsó és egyiptomi termékek sőt föld, mindaddig nem varázsoló megosztótták ide; kelet tözserei még mindig tartózkodnak papir-

pénzeiket Kalifornia aranybányáiban gyümölcsöztetni, s a nagy vonzerejü csendes-tengeri metropolis kereskedelmi előnye nem voltak mindeddig képesek az üzlet csatorniját régi medréből eltéríteni. Mindezen, az amerikai tevékeny szellemmel alig összeférő pangás, nem tulajdonítható egyébként, mint a téves kezelésnek. Egy új kezdeményező vaspályán való utaztatás, a lehető legalacsonyabb, még hasznót nyújtó áron kell hogy történjék, ha az utazó közönség zömét nyugot felé kívánja irányoztatni. Jelenleg minden leszállított ár mellett sem elég olcsó még itt az utazás; s az utazási árak oly célszerűtlennül vannak beosztva, hogy az egész pályán végig utazni olcsóbb, mint annak két harmadán. Azonban nincs kétség benne, hogy az ily akadályok el fognak háríttatni s e nagy világot, az Európa és Asia közötti átviteli kereskedés egyik legfontosabb eszköze fog lenni.

V. Omnia vincit labor.

(A munka mindent legyőz.)

Anaheim, Kalifornia Tokaja, ezelőtt 12 évvel kopár száraz pusztaság volt; ez évben 600,000 gallonra tehető azon nektár nedv, mi e talajból eredve, az Egyesült-Államokban keresett czikke képez. Az anaheimi bor minősége szesz és zamat tartalomban, Kaliforniai egyéb jeles borai tulajdonságait tetsemesen túlhaladja, s a mint a szőlőtő a folytonos kitinő művelés által mind magasabb fejlettségi fokot ér el, a bor minősége is minden tekintetben észrevehetőleg jelesbedik.

Lehet hogy érdekelní fogja hazám t. közönségét egy egyszerű telep története, melynek lakosai egy rövid évtized alatt hangya szorgalom, ernyedetlen munka, s törhetlen kitarítás által, a nyomasztó szegénységet jóllett cserélvé föl, az egykori pusztából csinos kis várost alakítottak.

Anaheim, Los Angeles körületben, a Santa Anna folyam keleti partjain fekszik, 12 mérföldre a Csendes-tengertől, lakosai jámbor szorgalmas németek, kik többnyire a badeni nagyhercegségből vándoroltak ide. A mi meglepő, Amerikában élő többi honfitársaik bevett szokásától eltérve, a helyett hogy a nélkülözhetlennek vélt Lager-sör lelkes élvezőjé volnának, csendes szerény elvonultságban élve, ogcszűgekek, jó móduak és boldogok az árpalé fogyasztása nélkül is. E telep mostani birtokosai 1857-ben 1200 acre (egy acre mintegy 1 3/4 hold) oly olcsó földet vásároltak meg, mely akkor azon kerületben a legszegényebbeknek, ugy szőlván terméketlennek tartott; ezt 20 acres házhelyekre osztva a vásárló ügynök, a már kész telepre, a San Francisko és vidéken tartózkodott németek azonnal elutaztak családjaikkal együtt. Az első két évben a javak közössége olvét választva munkájuk zsinórmértékű, együttesen egy nagy családok képeztek, előlük egy bizalmi férfit választva, ezen idő alatt fiteendőkük egy nagy vitzartó modenceze kiásásából állott, mibe csatornázás által a Santa Anna vizezték, mely miltét által egész birtokuk öntözhető állapotba helyeztetett.

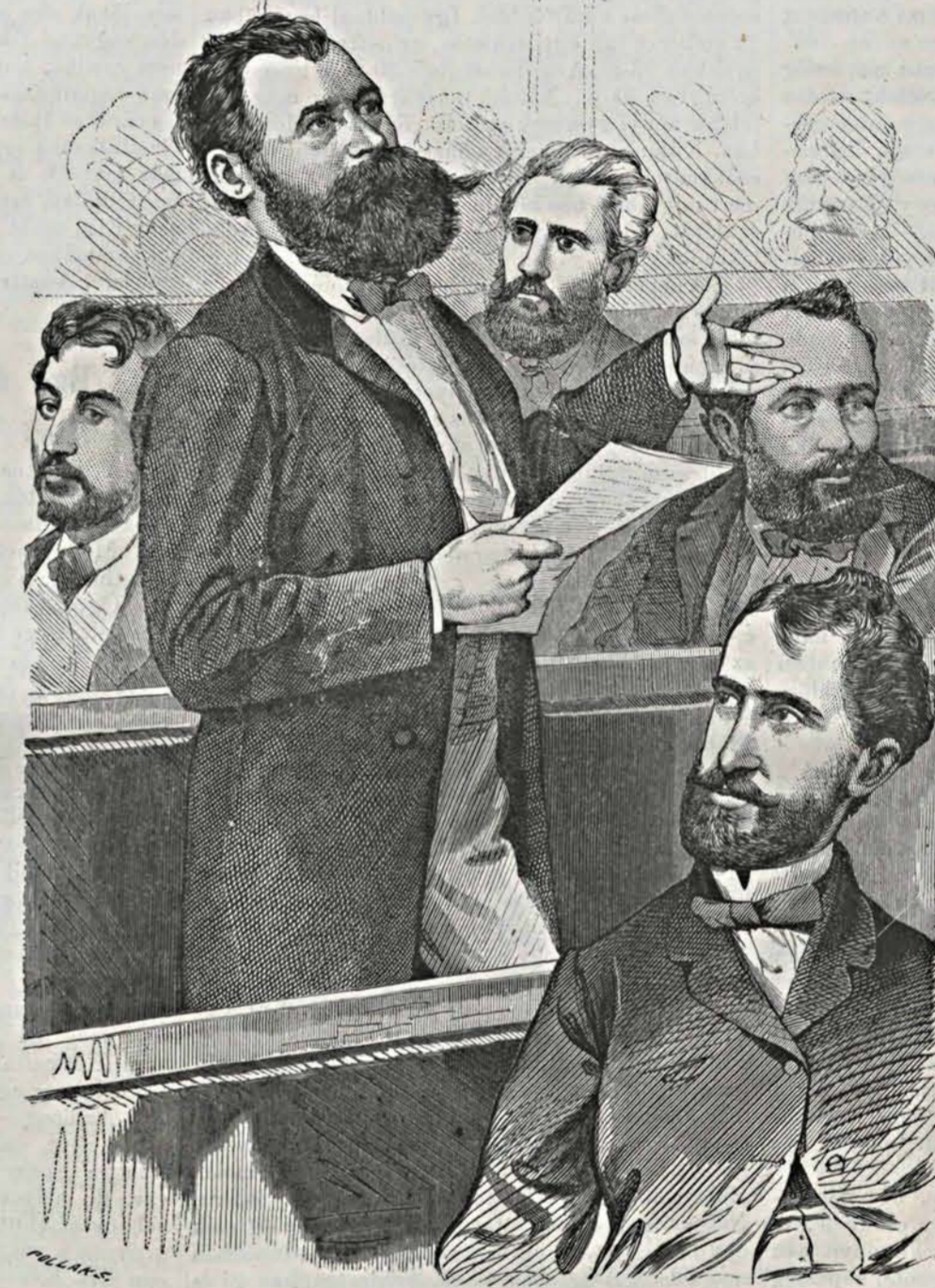
A földet tüsebekor, bojtortján s egyéb lomtól megtisztítva, gondosan felszántották, s szorgalmasan felboronálták, s oly módon készítették el, mint tengeri alá, csak hogy négy helyett hat négyszög lábnyi kockákban; az ily jó móddal és teljes gondalal művelt földbe azután hasonló példás ügyelettel szőlőtökeket ültettek.

Már a második év végével az elnöki méltóságot eltörölték, miután kiki eleget keresett arra, hogy önállólág kezelhesse ügyeit, a földet kőzakkal és beleegyezés útján varázsoló megosztótták. A negyven házhelyes gazda 20 acre földet kapott

mintegy 500—1000 dollár becserban, a helyzet és javítás minősége szerint osztályrészi; ezenkívül azonban még 1400 dollárt föld vagy készpénzben. Két év múlva tehát az eddigi együttesen működött negyven család 56,000 arany dollárra becsült vagyonat szerzett, ide nem számítva ház és egyéb javításokat, minő a vízmedencezo, mi igen értékes, és közösen használatik, valamint családjaik eltartását sem.

A harmadik év végével, tehát 1861-ben, 8 acrenyi szőlőkertből minden gazda egy pipe (130 gallon) bort szüretelt, a negyedik évben már 5000 gallon, s azóta átlagosan minden évben 10,000 gallon. Ezen község idei borszürete 600,000 gallonra becsültotik.

Azok, kik e pusztán való település és szőlőtő ültetését és esztelenségnek tartva nevétket a német együgyűséget, látva a hasonhozó eredményt, siettek az Anaheim vidéki föld acre-jét 20—30 dollárjával megvásárolni, minden viz használhatási kiváltság élvezete nélkül is. A szorgalmas

A magyar képviselőház 1869-ben. — Pártvezérek: IV. Miletics Svetozár. Moosonyi Sándor. Borlea. Moosonyi György. Hodosiu.

németek szemmel láthatólag bebizonyították, mily eredményt képes kivívni rövid idő alatt a lankadatlan szorgalom; s azok, kik szegényül költöztek mostohának látzó új hazájokba, most jól mivelő 20 acrenyi birtokaik kezeléséből gazdagok.

A közös osztás után felmaradt föld egy város alapítására fordították, mit az őshaza emlékeit örökítendők Anaheimnak kereszteltek: két vendéglő, számos kereskedő bolt, iskolaház, templom, s egyéb nyilvános és magánépületek fényos tanubizonyságai a gyors haladás és kiérdemelt jólét növekedetének e példány-telepben.

Sarlay Pál.*

* A föld tulajdonosai az elnökötől, kitől lapunk már eredeti mexikói közleményeket is adott, újabbant vettük, Kaliforniából ez érdekes leírásokat. Folytatásukat is várjuk a közlé becses igérete szerint s örömmel nyitunk azoknak tört lapunkban. Szerk.

Egy kis statisztika.

Mikor országgyűlésünk a népszámlálási törvényjavaslatot elfogadta, egy régóta érzett szükségnek tett eleget. Ideje is volna már tisztába jőni önmagunkkal s megtudni, hogy hányan és hányadán vagyunk. Mondanunk is felesleges talán, hogy az abszolút kormány által eszközölt többi népszámlálás hitelességében, különösen saját nemzetünket illetőleg, éppen nem bízhatunk. Nem az igazság, nem a valódi haszon czélszerűsége vezette akkor azoknak működését, kik e fontos teendővel meg voltak bízva, hanem az ellenszenv, a gyűlölet és az a törekvés, hogy hazánkat és annak népeit, legalább a magyarokat, minél kisszerűbb, minél jelentéktlenebb, sőt a mennyire lehet, minél sötétebb színben tüntessék föl.

Fellette sajnos volna ránk nézve, ha e politikai gyűlölségtől vezetett népszámlálás adatai minden tekintetben igazak volnának. Hanem a dolog, hála istennek, nem így áll. Imitt-amott egy s más tekintetben az utóbbi évek alatt egyesek által megkísérletet statisztikai összehállítások egészen más, és az előbbi népszámlálásánál hazánkra nézve sokkal kedvezőbb eredményeket mutatnak fel. De mind e kísérletek nem egyebet ritka ózoknál az ismeretlen sivatag közepette.

Azért hát örömmel üdvözöljük az újnépszámlálási törvényt, mely eddigi hiányos adatainkat nélkülözhetőké teszi, és helyettök pontosabbakat és hitelesebbeket fog nyújtani. De ezt csakis az egyes honpolgárok őszinte bevállása által lehet elérni, az összeség igazságára is csak az egyesek igazsága vezethet bennünket. — Minél igazabban vallunk be tehát mindent az ősziről bizottmányunknak, annál biztosabban tehetünk számításokat az új összeírás alapján s annál tökéletesebb kalauzunk lesz.

A pontos és hiteles statisztikai adatok előnye kiszámíthatatlan. Azok, kik az ország ügyeit intézik, ebből látják meg, hol és mily mértékben kell segíteni; ebből ismeri meg a nemzet anyagi erejét. Ez adatok alapján keletkeznek mindennemű biztosító és kereskedelmi társulatok. A termelő ezek segélyével tudja meg, hogy minek van kelendősege, s következőleg mit kell termelnie; az iparosok és kereskedők viszont ezekből ismerik fel, hogy mit kell földolgozni, mit hol kell vásárolni és hol eladni. Szóval a statisztika a legfontosabb tudományyá nőtte ki magát, melyre egyaránt szüksége van tudósnak, gazdának, iparosnak, kereskedőnek.

Hogy mennyire fontos a statisztika: ennek bebizonyítására közlünk röviden összevonva néhány adatot:

A statisztikának legérdekessebb része a földterület nagysága, melyen lakunk, annak mivelhető felülete és értéke; továbbá a népesség száma, a halandósági, születési és házassági viszonyok. A mivelődésre nézve fontos a lelkészek és tanítók száma, valamint a tanulóik száma és aránya, azaz: hogy hány emberre esik egy népiskolai, és hányra egy felsőbb iskolai tanuló.

A magyar korona-tartományainak területét 5853 □ geogr. mérföld, e területhez természetesen odaérvte Erdélyt, Horvátországot és a katonai határvidéket is. Hazánk nagyságra nézve Európában a nyolcadik helyet foglalja el.

E terület azonban nem mind termékeny. A termékeny földterület csak 4,712 □ mfdet tesz, vagyis holdakban fejezve ki 47,127,000 ausztriai holdat. Erdőnk, mely ugyancsak a termő földterülethez számítottot, 1486 □ mfdet, és ha ezt levonjuk a fenn felhozott termőterületből, akkor a többi kaszálonak, szántóföldnek, réteknek, szőlőknek sat. marad. — Az összes termő földterület értéke báró Czörnig számítása szerint mintegy 5,080 millióra

előjáróságának, mely a birodalommal földrajzilag egy, mint erkölcsileg csak igen laza összeköttetésben áll, s melynek lakosságára politikai elvekké nem sokat lehet hatni, e népszerűségét a dolgok új rendjére lassanként előkészíteni. Hanem ezt, a mint látszik, elmulasztották. A hivatalnok hányzor teljesítette kötelességét szigorúan, igenis szigorúan, s ezáltal mily sok szerencsétlenséget okozott. Hiszen Bécsből oly távolra esik Dalmácia déli csücske!

Az a csodálatos kikötőt képező öt öblöcskét, melyeket együttesen „le Bocche di Cattaro“, Cattaro ajkainak neveznek, Ausztria, mint a velencei köztársaság egykori örököse, sehogysem akarta kezei közül kiszalasztani s készörömet erősítette meg mindazon kiváltságokat, melyek által Velence a bocchéseket kollektív hangulatban tudta tartani; mentek voltak minden adótól s mindennemű hadi szolgálattól szárazon és vizen stb. A lakosok tehát eddig a birodalommal úgy szölv semminemű összeköttetésben nem állottak, míg ellenben a legélelmebb érintkezésben maradtak a Hercegovinával.

Érkezett meg az illető intézkedés, mely a Bocca lakóit egy nevezetes kiváltságtól megfosztandó vala. Megkivánták előkészületeket és uttorás mellett, némi módosításokkal, habár csak a külsőségeket illetően is, e törvényt könnyen türihetővé tehetővé volna e sziklák fiaira nézve. Például jogosan emelték ki, hogy nemzeti viseletüket, melyhez annyira hozzá szoktak és ragaszkodnak, tekintetbe vehették volna, mert az egyenruha egyszersmind a hazájukon kívül teendő szolgálattól is jelképez, ez ellen pedig ok teljes erejéből tiltakoznak.

Elég az hozzá, hogy ma már a vér nagyban folyik. A zendülés nyílt lázadásá fajult. A mire a bécsi urak eddig csak úgy félvállról tekintettek, attól most már mindnyájan félni kezdünk. Hogy e kiszerű, guarilla-csatározásokra szorítókozó lázadást a rendszeres és jól fegyverkezett katonaságnak még mindig nem sikerült elfojtani, annak leg egyszerűbb oka Cattaro környékének természeti községek társadalmi és családi életéről. Gyakran találkozhatunk itt oly alakokkal, melyek inkább az

rajuk a magasból, hol meg ügyesen kiválasztott leshelyekből veszik célba és lödözik össze a védtelen harczflakot.

A mi e vidékek lakóit illeti, minden tekintetben, leginkább a szomszéd montenegróiakhoz hasonlítanak. Ok is annyira irtóznak mindennemű újítástól, mint a közel Montenegro, Herzegovina, Dalmácia és Bosnia lakói. Holmi patriarkális szervezetű állapot összatar egy apró csoportokat, melyek aztán folytonosan éber irigységgel szemlélik, ha valamelyik „szomszéd csoport valahonnan és valami uton-módon egy kevés kiváltságra vagy előnyre tett szert a többiek felett. Ellenben ha valami közös veszedelem fenyegeti őket, akkor apró villongásaikat felelik egy időre, de azért nem bocsátanak meg egymásnak véglegesen.

A ki a Boccaknál élt s azok sajtóságos lakói között körül nézett, bizonyára sok hihetetlen dolgot hallhatott az ottani szegényebb és elárvultabb közégek társadalmi és családi életéről. Gyakran találkozhatunk itt oly alakokkal, melyek inkább az

A dalmáciai fölkelés: Harcz a bocchesekekkel.

ban és Csernagorában (Montenegro) lakó törzsrakonokkal. Az említett két ország és a tenger képezi a „Cattaro-kerületi kapitányság“ határait. Politikai líbia volt biz, az hogy e keskeny partvidékkel megelégedtek, mely minden tekintetben a környező tartományokra van utalva, de már ez egyszer úgy történt s a bocchesekeknek semmiféle érdekekben sem állott a birodalomhoz való ragaszkodás. Ellenben annál inkább ében vala tartva minden időben a nagy szláv családokkal való összetartás. A bocchesekek mindig Montenegro vala természetes támpontjuk és hátterük, valamint menedékhelyük is, és az orosz konzulok elöltöl fogva főzgatók voltak e vidéken. Emlékezzünk csak a Vukalovics Luka idejére s a nyolcz év előtt végbe ment sutornai eseményekre.

Az igazat tehát az ellenállásra bizonyára nem hiányzott. Hanem az eddigi tudósítások abban is mind megöveznek, hogy a kormány részéről ügyetlenül jártak el a dologban. Október elején kellett volna végre menni az első ujoncozásnak a catarói kerületben s csakis néhány nappal azelőtt

Igaz, hogy emberi kezek még a legmagasabb hegyháton is nyitottak némi közlekedési utakat, hanem a járáskeles azokon is szorított nehéz s a mellett könnyen megakadályozható. Az égalj durvasága és a magaslatok zordonsága, a hegyzakadások és völgyok hozzáférhetetlensége, a kedvezőtlen évszak hosszas tartama s különösen pedig a csapatok ápolásának s egybenemű ellátásának roppantul terhes volta a háborusodást e magas hegysegekben egyikévé teszik a legveszélyesebb hadi vállalatoknak. A kilitás korlátolt, a csatamunka előleges kikémlése, az ellenség helyzetének és mozdulatainak szemmel tartása teljes lehetetlen. Mellékelt rajunk elég világosan előtűnteti mindazon veszélyeket, nehézségeket és fáradságokat, melyek itt a rendszeres módon működő katonaságra leskelődnek, s melyeket szóval kellőleg előadni nem is lehetne. A hegysegeket minden zerge-zugában tökéletesen ismerő benszilotték száz meg száz féle módon állhatják útját vagy készíthetnek végrömlést a helyi viszonyokkal ismeretlen idegen katonáknak. Hol óriási sziklatömböket zudítnak

amerikai őserdők indiánjait, mint egy európai legnyugatibb ország lakóit juttatják eszünkbe. A nők rongyokkal vannak beakgtva; tarka és rendetlen ringy-rongy egész öltözötök; nyak- és karékeik vasgyűrűkből és karikákból állanak. Egy lovat alig lehetne díszesebben kistaffrozni. S mikor aztán ez a csodaszépesség egy másik törzshez tartozó imádoval talál megelégedezni magáról, épen oly bizonyosan a tengerbe fogják dobni vagy fejszével agyonütni, mint a milyen bizonyos az, hogy karperecei nincsenek aranyból. Az a hiedelmet, hogy e szokás és a vérboszorú regén kiment a bocchesekek a divatból, csak épen azok osztják, a kik e vidéken soha sem fordultak meg s annak lakóit nem tanulták megismerni. Bezzog nem úgy gondolkozunk rólok az osztrák hadsereg régibb tisztjei, auditorai és orvosai, kik teszem fel Castel Lustuban vagy Risanóban, vagy Castelnuovóban töltötték el életük „szobor“ idejét. Utóljára is a vad ember csak vadnak marad, ha épen úgy akarja. S. L.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 46-ik számához 1869. nov. 14.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— (Uj könyvek a nevelés tantervén) Hoffmann és Molnár (Eggenberger-féle) könyvkereskedésében teljesen megjelent: „Nevelés- és Tanítástani“, tanemberek stb. használatára kidolgozta Menyei József, előbb a kalocsai tanító-képződe igazgató tanára, most kir. tanfelügyelő. E jeles, s elméletileg és gyakorlatilag a kor színvonalán álló mű, mely most módoké javított és bővített kiadásban jelent meg, három kötetre van osztva. — Az első kötet az elméleti részt foglalja magában, t. i. a neveléstani, tanodaismét s az általános tanmódszert. A második kötet a vallásos és az egész nyelvész (beszéd, olvasás, írás, fogalmazás, nyelvtan) tanmódszert; a harmadik kötet pedig a számolás, az alaktan és rajzolás, a reálismeretek, s végre az éneklés tanmódszert tárgyalja. — Valóban ajánlható könyv mindazoknak, kik a nevelés és tanítás ügyével tüzetesen és szakszerűleg foglalkoznak. A három kötet ára 5 frt; a kötetek egyenként is kaphatók, és pedig az I. kötet 2 frtn, a más kettő egyenként 1 frt 50 kron. — Ugyanazon könyvkereskedés kiadásában jelent meg: „Paedagogiai tanulmányok“, írta Dr. Pauer Imre, a szombathelyi főgymnasium igazgatója. Figyelemre méltó dolgozat, mely különösen lélek- és élettani alapokra igyekszik visszavezetni a neveléstani. — Ára 80 kr.

— (Az „Alapnevelők és szülői lapja“) ügyében Szabó Endre egyetemi titkár és szerkesztő tudatja, hogy a Kalocsa Róza által eddig szerkesztett „Méhcske“ című ifjúsági lap beleolvad az alapnevelők lapjába, mely ekként komolyabb irányú nevelési cikkek s a gyermeki irodalom felkarolása által fog igyekezni megfelelni feladatának. A „Méhcske“ nov.—decz. havi előfizetői ez új lap féltévi folyama által fognak kárpótoltatni.

— (A magyar mérnökökgyűlés közlönye) III. kötetének 5-ik füzeté megjelent, következő tartalommal: Megvilágítása a Humphreys és Abbot vízfolyási elmélete felett Schvaz Mátyás által közzétett bírálatnak Bodoki Lajostól. A tok-légsúlymérő és annak használata vaspályák vonalásánál Herceog Odontól. Törédek a hátultöltő fegyverek löszéről Domaniczky Istvántól. Ismertetések.

— (Postásati irodalom.) Harmadik éve már, hogy van „Posta-Közöny“-ünk; sajtó alatt van „Postásati érdekeink“ című postai kézikönyv s 1870-re megjelenik egy „Posta-naptár.“ Mozognak hát postásaink is, s a mi legfőbb érdemük — magyarul. Vajha ne kellene ezt érdemül tulajdonítani!

— (A nemzeti színház igazgatósága) a drámai előadások érdekében a felvonás közt zenét javítani ohajtván pályázatot tűzött ki: 1) egy eredeti magyar nyitányra és négy, felvonás közt zenedarabra komoly színművekhez 15 db aranyat; 2) egy eredeti magyar nyitányra és négy, felvonás közt zenedarabra vig színművekhez szintén 15 darab aranyat. E zenedaraboknál minden része 5—8 perczig tartó legyen; a pályadíjt nyerteken kívül a leghasználhatóbb művek alku szerint fognak díjaztatni; a beküldési határidő decz. 20-ka. A pályadíjakat a nemzeti színház főzeneigazgatójának elnöksége alatt 5 tagú bizottság fogja odaadni, miután az illető művek előre meghatározandó napokon sorrendben előadattak.

— (Uj zeneművek.) Táborosky és Parsch zeneműkereskedésében megjelent „Weiter weiter, weiter“, polka schnell für das Pianoforte Nowak A-tól 50 kr. — „Die falsche Anoinette“, polka mazur pianofortera Nowak-tól 50 kr. — „Liebe und Tod.“ (Szerlem és halál.) Romance Karlsdorffertől 80 kr. — „Emma csárdás.“ Zong. Egri János. Ára 50 kr. — „5 Minuten Aufenthal.“ Schnellpolka. Zong. irta Körner Antal. — „Sidonia-csárdás.“ Zong. irta Vajda Ferencz, 50 kr. — „Schmerz und Trost“ és „Albumblatt“, két kis zenemű, zongorára Bokody Lajostól, 1 ft. — „La première soirée“, francia négyes zongorára Lichtig Adolftól; 1 ft. — „Irma“ francia négyes zongorára, szerző Balász Kálmán; 60 kr.

Közintézetek, egyletek.

— (Magyar tud. akadémia.) Az akadémia rendszeres heti ülései fölemlítésével a mult számban adások maradván, ezuttal egyszerre kell két heti

ülésről megemlékeznünk, t. i. az október 31-kiről és a november 7-kiről. Október 31-kén a bölcsészeti, jogi és történelmi osztályok tartották ülésüket. Először Szilágyi Ferencz érkezett az svéd állami levéltárban levő, Erdélyre vonatkozó okmányokról. Értekezésként, mely felkérésére Due Frigyes svéd követ e napokban levélben adta tudatára, hogy a nevezett levéltárban az erdélyi fejedelmeknek, jelesen Bethlennek és Rákócynak több eredeti levele őriztetik, s hogy észszerű lesz, ha az akadémia azok tanulmányozására egy megbízottat küld Stockholmba. Az igazgató bizottság elöl fog terjesztetni. — Thaly Kálmán a Forgách-család levéltárában tett kutatásait ismerteti. Talált ott számos levelet, Forgách Ádám (I. József jászóvárosa) és F. Simon (Rákóczy hadsegéde) közéből, azonkívül pedig az utóbbinak több eredeti csataképet. Nov. 7-dikén a math. és természettudományi osztály ülésében Szabó József olvasá föl Koch Antalnak „A görös alkalmazása a közzettanban“ című értekezését. Szerzője az egyetem ásványtani muzeumánál volt alkalmazva mint assistens, és jelenleg a közoktatásügyi minisztérium segélyével külföldön folytatja tanulmányait. A görös használata, mind tudjuk, az állat- és a növénytan körében általában régen el van terjedve, s a szép eredményeket mutathat fel. Az ásványoknál és közetknél azonban kevésbé. Legfelebb kézi nagyító üvegeket szoktak alkalmazni, s görösöket csak kivételosen az átlátszó ásványoknál kísérletként meg, mivel az át nem látzó ásványokat a görösövi vizsgálatra alkalmassá tenni, vagyis oly vékonyra és finomra csiszolni, mig csak áttetszőkké nem lesznek, igen fáradságos. Akadtak azonban természetvizsgálók, kiket e nehézség nem riasztott vissza, s vizsgálatuk eredménye ma már meglehetősen rendszeresítve mutatható fel. Szerző ezen eredményeket igyekszik összefoglalni. — Ez értekezés után a vallás- és közoktatási minisztériumnak egy leirata olvastattat föl, melyben az akadémia többszöri kérélmét tette teljesítve, részletesen közli a felállítandó központi meteorologiai észlelde tervezését, s tudatja hogy az ennek kivételére szükséges összeget a jövő évi költségvetésbe fölvetve.

— (A magyar történelmi társulat) e havi ülésének legérdekesebb tárgyait a honti és nógrádi levéltárakról tett jelentések képezték. Nagy Iván a Zichy-család szélyei levéltárát ismerteté, melyet 1762-ben rendeztek, s azelőtt Palotán (Veszprémben) volt. Árpádaink korából is van benne 65 okmány. Igy 1165-ből III. István egy adománylevele, s 1269-ből V. István diplomája, melyben atyja IV. Béla halálát jelenti, kiről pedig a történet eddig azt jegye föl, hogy a következő év: 1270. máj. hunyt el. — Véghelyi Dezso is ugyan e levéltár családí okmányait ismertette. Érdekes, mert korjellemező benne 1309-ből egy irat, melyben az akkor gazdag Gutkeled-család egy tagja 43 garasnyi kölcsönöt kéri, miután szüksége van rá, vagy ha adósának nem volna pénze: ez összeg helyett egy három éves lovat, a többi majdnem kézpénzzel egyenlítően ki. — Thaly Kálmán a Koburg-Kohary-család levéltáráról tett jelentést. Ebben nincsenek Árpádok okmányok, de van elég a kuruczvilágból, stb. Megjegyezzük, hogy ez ülésen Thaly Kálmán — különböző okok miatt — lemondott a társulati titkárságról; a társulat azonban egyelőre nem fogadja el lemondását, s e fölött legközelebb tanácskozní fog.

— (A természettudományi társulat) nov. 3-án már az új ülésteremben tartotta első gyűlését. Stoczek tr. előkölt, majd elhagyva elnöki székét, tudományos értekezését olvasá fel. Utána titkár emlékezett meg az időközben elhalt társulati tagokról, Gebhardt Ferencz és Gubicz Andrásról, mire az idő előrehaladottsága miatt a gyűlés véget ért.

— (A magyar nemzeti muzeum) Széchenyi országos könyvtárának f. évi január hó 9-től okt. végéig összesen 35,304 műt lájstromoztatott, és a fonuló 112 tudományzakkba osztályoztatott, miből f. évi október hóra 4778 műt esik. — (A váczi siketnéma) intézetében hiteles kimutatás szerint 84 növendék van jelenben, és pedig 56 fiu, 28 leány. Ezek közül 49 magyar s 35 német születésű. Az intézet igazgatója Zsigmondovics. Tanárok: Fekete Károly, Gál Miklós, Krenedics Ferencz, Vida Vilmos. A növendékek mindentéle

studományban oktattatnak; azonkívül 15 szabóságot, egy csizmadiaságot, egy nyomdászatot tanul; a nők pedig a kézi munkákban gyakoroltnak. Ez évben 5 fiu és 3 leány távozott az intézetből.

— (Az orsz. gazdasági egylet) második-titkárává Kodolányi helyett, ki a kolozsmonostori gazd. tanintézet igazgatója lett, Kráncz Ferencz választák, ki cseplédi polgármester is volt, s igen értelmes gazdasz.

— (A kolozs-monostori gazd. tanintézet) igazgatóságánál az első évi tanfolyamra 45 hallgató jelentkezett, közülük az alapítványi helyekre pályázott 23, a szabad helyre 10; a többi künlakó lesz. A folyamódványokat mult hó 25-én terjesztették fel a földm. miniszteriumhoz, honnan a kinevezések e napokban le fognak érkezni.

— (Magyar tudományos akadémia.) A pályázni kívánókat figyelmeztetem, hogy folyó évi december 31-én következő pályamunkák beküldési határideje jár le: 1. Gr. Teleki drámai pályázat. (Szomorújaté.) 2. Gr. Karácsonyi drámai pályázat. (Vigjáték.) 3. Fáy-alapítványi pályázat. (Anyagi érdekek előmozdítására célzó egyesületek s intézetek.) 4. Sztrókay-alapítványi pályázat. (A házaságból eredő vagyoni viszonyok.) 5. Dóra-alapítványi pályázat. (Magas kereskedelmi szakoktatás.) — Arany János, titoknok.

Egyház és iskola.

— (Zichy Antal.) a budapesti fővárosi tanterület felügyelője nagy buzgalmat fejt ki azon jótékony és nemes célú államsorsjáték ügyében, melyet ő Felsőge a magyarországi szegény népiszkolák fölségelésére, különösen azoknak taneszközökkel való ellátására engedélyeztetett. E sorsjáték rendkívüli előnyökkel bír az eddigi állami s egyéb sorsjátékok fölött, mert a nyerevények utáni levonás nem a rendes nagyból, csak is a kezelési 6% lesz. A főnyerevény 100,000 ft, s számos tekintélyes mellényerevény is van mellette. — Egy sorsjegy ára 50 kr; s kapható az állami adóhivataloknál, sorsjegy-kereskedésekben stb. Az összes tanterületi felügyelő utasítva vannak a közoktatási miniszter által s sorsjegyek terjesztésére. A jótékony célú kétségkívül népszerűvé teendő ez államsorsjátékot, s még azok is, kik különben minden sorsjátéknak elvből ellenségei, ez egyszer kivétel fognak tenni a szegény népiszkolák érdekében.

— (Az egyetem s a ferenczi szerzetesek) közt régóta foly a pör az egyetemi könyvtár épülete miatt, melyhez mindketten egyenlő jogot formálnak. A második bíróság elmaradt részére dönt el a pör, s ha megnyerik a harmadik előtti is, hir szerint új épületet szándékoznak emeltetni az eddigi rozant helyére. Nem kétkedünk, hogy kedvező esetben az egyetem is hasonlóan fog cselekedni.

— (Ösztöndíjak a selmeci akadémián.) A király a pénzügyminiszter előterjesztésére megengedte, hogy a selmeci bányászati és ordészati akadémián az akadémiái 34 ösztöndíj ezentul 300 frttal adományozassék.

— (Női tanfolyam.) Szegeden a pesti ilyenmű mintájára november elejével magasabb női tanfolyamot rendeznek be.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (Güzel hajított varrógépek.) A honvédelmi miniszteriumnak jelentették, hogy Harapot ruhakészítő intézete nem képes varrógépeivel eleget tenni kötelezettségének, mert hiányzik a munkáerő. Harapot most Bécsből egy gözgépet hozat Pozsonyba, mely varrógépeit hajtani fogja úgy, hogy már most képes lesz naponta 600 ember részére kiállítani a szükséges ruházatot.

— (A párisi kereskedő-segédék) strike-ot csináltak. Van Párisban 12,000 segéd, ezek közül 8000 ott hagyta az irodát. Kamarájuk rendelkezik a szükséges segédesszközökkel, hogy a küzdelmet fenntarthassák. Kapaak a munkát felmondó segédsek segélygyűletüktől élelmi és szállásbani segélyt. Mindennap kiosztanak 300 alvási bont, 1000 reggelt és 1000 ebédet. Igy egy ebédjük kerül a segélygyűletnek 90 centimeba, a reggeli 80-ba és az alvási 80 centimeba, tehát mindennap 1940 franc kiadása van.

Balesetek, elemi csapások.

(Tűzvész Pesten.) Farkas István gépgyárában az üllő-ott szerdán este 9 órakor tűz támadt, mely az ott levő fakészletben nagy pusztítást vitt véghez. A tüzet csak éjjel után sikerült eloltani.

Mi újság?

(A király Jeruzsálemben.) Távirati tudósítások szerint ő Felsége nov. 9-én, 11 órai lovaglás után, a beduin főnökök s 800 lovasból álló karaván által kísérve, ért Jeruzsálembe. Valerga, jeruzsálemi patriarcha és az ottani ferenczi kisérőben meglátogatta a szent sirt és sz. Helena templomát.

(A király) konstantinápolyi időzése alatt több alkalommal polgári ruhában jelent meg, s az osztrák-magyar gyarmatnak egyik szónoka Comendinger ur magyar ruhában s magyar nyelven üdvözlé a magyar királyt, ki szintén hazánk nyelvén válaszolt, kijelentvén, hogy a birodalomnak Kelettel való kereskedelmi viszonyait előmozdítani fontos s kedves kötelességével fogja tekinteni.

(József főherczeg Kolozsvárra) nov. 7-én délután érkezett; a város határára már roppant számú közönség fogadta éljenekkel; s a három főiskola ifjúsága, a helybeli czéhek, a társulatok tagjai által képezett sorfal között jutott szállásához, gr. Teleki Domokos közep-utcai házába. Sorakodás nem rukkolt ki, csupán csak a honvédek, a kik fölött szemlélt tartani jelent meg a főparancsnok, a boldog emlékeztető nagy nádor fia. Este a város, fényesen ki volt világítva, 8 órakor pedig nagy fáklámpámon vonult a főherczeg szállása felé. Az üdvözlő szónoklatra József főherczeg-csengő hangon, dunántúli magyar dialectussal felelt. Megköszönte a szeretetet, melyben személye részese, s kifejezte hitét, hogy ebben jókora része van ama székügynek, melyet képvisel. Kijelenté, hogy a békében hű fia lesz magyar hazájának, melyet harcban honvédei élén megvédeni, az alkotmányos király előtt esküdtött meg. Végül éltette a királyt és a hazát. Szavait több ízben viharos éljenzés szakította félbe. Másnap a honvéd tanosztályok fölött tartott szemlélt az ugynevezett „török-vágáson“, 9-kén tovább utazott, Tordán át Gyula-Fehérvárra.

(A magyar királyi testőrség) felett, mely most 20 főből áll, szemlélt tartott gróf Haller Ferenc lovassági tábornok és testőrpáncsnok. A testőrök, csinos házi öltönyökben, sorakozva várták a kapitányt, ki Simonyi testőrhadnagy s vezérőrnagy, egyszersmind házi-parancsnok kíséretében megjelenvén, rövid velős beszédet tartott a testőrséghez, melynek a mostani kapitány 30 év előtt házi-parancsnok volt. A 75 éves ősz tábornok lelkes szavakban emlékeztet meg a testőrök feladatáról s a jelenet a királyi párna mondott éljenekkel végződött.

(Sassy Árpád.) az „Arany Trombita“ szerkesztőjének harmadik sajtópörét nov. 10-én tárgyalta a pesti esküdtészek. A vád tárgyat „A határőrvidék“ című, az „Arany Trombita“ szept. 11-ki számában megjelent czikke képezte, melynek egyik pontja így hangzik: „A mult hóban történt a király részéről az első lépés, és e tárgyban ő Felsége által a közös hadügyminiszterhez, továbbá a magyar és ausztriai miniszterelnökhöz három rendelt adatott ki. Ez utóbbi a törvényeknek, a koronázási hitlevélnek és a királyi eskünek valószínű megsejtése“ stb. — A közzétett ebben a

király személyének megsértését látja, s kéri olíteltetését. A vád- és védbeszéd elmondása után az esküdtök kimondták az ítéletet. E szerint Sassy Árpád 8 szóval 4 ellen „vétkes“-nek találtatván: a bíróság egy évi fogságra, 500 ft. pénzbürségre s 36 ft.-vi perköltség fizetésére ítélte. Az elítélt bejelentte a ítélezzést.

(Lesseps Ferdinánd) a 20 éves Autard de Bragard Luiza Ilona k. a.-t veszi nőül, még pedig a lakadalom nov. 25-én Suezben fog megtartani, mely alkalommal a francia császárné, ki Lesseps távoli rokona, szintén aláírandja a házassági szerződést. A császárné az alkalomra egy pompás nászajándékot készített, mely 25,000 frkba került.

(Bérekcsüg.) A pesti főkapitányság valamennyi bérköcsi-tulajdonoshoz levelet intézett, melyben kötelezi őket, hogy nov. 1-én vegyék át a városházán a hatóság által elrendelt kéziügyeket, melyek minden kocsivendégnek kézbesítendőek lesznek. Ezen jegyeket ki kell osztani minden kocsiának, úgy hogy nov. 15-én szigorú büntetés terhe alatt ezen jegyeknek általános használatban kell lenni.

(Beküldetett.) Tétélek a jog- és államtudományokból, melyeket a pesti egyetemen kiállott jogtudori szigorlatok után okt. 22-én, nyilvános vitaközös alá bocsátott Székely ügyvéd és maros-vásárhelyi kir. táblai ügyész.

(Halálhíradások.) K. Papp Miklósnak a „M. Polg.“ szerkesztőjének nagyanyja Bezdási Juliánna 80 éves korában okt. 31-kén Kolozsvárt meghalt. — Osváld Sándor ügyvéd neje Xantus Amália, Xantus János nővére okt. 29-kén meghalt Pápa szülőhelyén. — Herrling Jánosné született Eckhart Katalin nov. 3-kán elhunyt Aradon. — Fleischer Károlyné szül. Quilla Ilona okt. 31-dikén 22 éves korában elhunyt. — Csik-delnei Csathó Dániel az egri egyházmegye címzetes kanonoka és püspök-ladányi plébános, fi 6-b-dikán 72 éves korában elhunyt. Benne a haza egy kitűnő fiát, az egyház egy tevékeny tagját veszítette.

(Megjegyzésül.) Hozzám intézett felszólalás következtében kényszerítve érzem magamat ezennel kinyilatkoztatni, hogy a „Szabadságharc“ című munka késedelmes megjelenésének — a legkevésbé sem vagyok én az oka.

Vargyas ur, — a mű szerzője, — azon határidőt, melyben művét bevégezni ígérte, fájdalom nem tartá meg; s miként ő, maga részéről mentesítvén nyilvánosan kijelentette: hosszabb ideig külföldön tartózkodása és a szükséges kulfordások szorgalmas tanulmányozása által volt ebben gátolva. A szerző, ki most Sopronban hivatalnok, legújabbban arról biztosított, hogy a munka bevégzésén most már komolyan dolgozik.

Részemről azonban tisztelt előfizetőimnek — minthogy a munkának bevégezése egyedül a szerzőtől függ — annak megjelölési határidőjét illetőleg: semmi bizonyost sem ígérhetek, — biztosítva lehetnek az iránt, miszerint mielőtt a még hátralevő két füzet sajtó alá kerülülend, t. cz. előfizetőimnek a nélkül, hogy a hozzám intézendő további felszólalások szükségessége válnának pontosan meg fog küldetni. — A késedelemért bocsánatot kérek; mely késedelemet egyébiránt egyedül s kizárólag, csak is a szerzőnek róhatom fel. Pest, november hóban 1869.

Heckenast Gusztáv, könyvkiadó s nyomda-tuladnos.

Nemzeti színház.

Péntek, nov. 5. „Nő-uralom.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Irta Szigligeti. Szombat, nov. 6. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerz. Erkel Ferencz. Vasárnap, nov. 7. „A éen bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, nov. 8. „Az erdő szépe.“ Dráma 5 felv. Irta Feuillet Octave; ford. Feleki Miklós. Kedd, nov. 9. „Dinorah.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Szerda, nov. 10. „Tudón kívül kém.“ Vígjáték 2 felv. Irta Mellesville és Duveyrier; ford. Csepregi. — És „A festő díomképe.“ Ballet 1 felv. Zenéjét szerz. Pugni. Csütörtök, nov. 11. „Faust.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod. — (Poperezer Ilka k. a. első fölléptéül.)

Szerkesztői mondanivaló.

Pest, M. B. Nem tudjuk, hogy az ön Loranffy Zsuzsánna, mért épen Loranffy Zsuzsánna s mért nem akármely más bányos és szerelmes asszonyszemély? A költemény különben nem bír nagyobb belbecselés, mint az előbbieket, sőt azok közt volt tán sikerültebb is. — Kísérletek visznek a siker útjára.

Szeptember végén; Tulszerelmes és féltékeny; Édes anyámnak. Három vers, három szerzőtől. Vagy összebeszéltek, hogy velünk tréfát üzzenek, vagy mind hárman együtt járnak a gymnasium első osztályába, a hol nemcsak jó verset, de hibátlan ortográfiát sem lehet követelni a fiuktól.

V. Géza. Kegyed két különböző kisasszonyhoz ir lángoló szerelmes verseket s nevéik kezdő betűit is kirjja. Tőlünk pedig azt kívánja, hogy valamelyiket a két vers közül adjuk ki. Ugyan megjárna, mint a mindkettőt egyszerre kiadnók! Ne féljen! csapodárságát mi nem fogjuk elárulni.

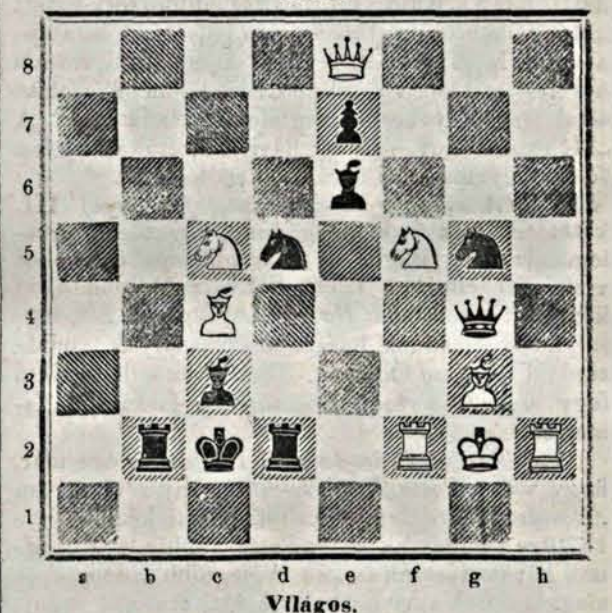
E. S. Emlékkönyvbe stb. Költeményei a régi iskolából valók; de abban is csak igen középzerület. Nem közölhetjük.

Halottak estéjén. Iparostól szép igyekezett s nemes érzelmek; de az irodalmi színvonal, a közönség előtt megjelenni kívánókra nézve egyenlő, bármely állásuk s helyzetük legyenek is. Azért bár méltányoljuk, de nem közölhetjük.

Nagy Körös. N. J. A. „Politikai Újdonságokban“ fogjuk közölni közelebből.

SAKKJÁTÉK.

520-ik sz. f. — Jänisch és Schumofftól (Pétervárott.) (Két egyenlő hatalmu király politikai egyensúlyban.) Jelvényes feladvány. Sötét.

Az első húzó az 5-dik lépésre mattot mond.

Az 515-ik számú feladvány megfejtése.

(Levin tanár és Wekerletől, Pesten.) Világos. Sötét. Világos. (a) Sötét. 1. b3-b4 e7-e6 v. a. 1. ... 1. d7-d5 2. Ff7-e8 d7-d5 2. e5-d7 2. e7-d6 v. b 3. c5-d6: tetsz. sz. 3. Bb3 c8 3. Ke4-d4 4. F v. H mattot mond. 4. He5-f3 matt. Világos. b) Sötét. 1. ... 1. d7-d5 2. c5-d6: 2. e7-c6 3. Ff7-e8 3. tetsz. sz. 2. matt mint fent.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: Gr. Festetics Benno. — Jászakéden: Galambos István. — Csákváron: Kling Iván. — A pesti sakk-kör.

Lapunk mai összes számához Hartleben és társa könyvkereskedők (Pest, váci-utca 17. sz. a.) igen érdekesen összejáratott könyv-árjegyzéke van csatolva.

TARTALOM.

Szerdahelyi József (arckép). — A szárnyaló idő. — A Nede-táncza (vége). A magyar képviselőház (két képpel). — Kaliforniai képek (vége). — Egy kis statisztika. — Egy dalmát sólyom-ifju. — Földrengések 1840. évben. — Egy új találmány. — Egyveleg. — „Bocadi Battaro“ és lakói (képpel). — Tárház: Irodalom és művészet. — Képzőművészek, egyetlek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár. Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Az őszi időnyre alkalmas

következő cikkek dús választékát ajánlják

Kertész és Eisert Pesten, Dorotya-utca 2. szám, a „magyar király“ című szállodával szemközt.

Beurle Kr. uj gőz-fazekai fő-raktára.

Ezen gőzalkalmi vasból készült, 3-4 csavarral légmentesen elzárható, egy biztonsági ventil által tökéletesen veszélytelen gőz-fazekak, hivatva lévén az eddigi főzésmod teljes átalakítását előidézni, háziasszonyok, vendéglősök, gazdák s egyéb élelmező intézetekre nézve igen fontosak, mivel a gyorsabb főzés következtében sok idő és a tüzelési költségnek több mint fele takarított meg, az azokban főrt hús és leves pedig hasonlíthatlanul jobb, tartalmasabb és ízletesebb. Legjobb sikerrel használható; továbbá ezen fazekak burgonyák, borsok s egyéb zöldségek gyors főzéséhez szintgy, mint husneműeknek változatos mód szerinti párolásához készletét módját is tartalmazza, szívesen szolgálnak.

Kukoricza-morzsolók, egy, ezen vetemény termelőinek igen ajánlható egyes személy öránkit egy mérő kukoriczát képes lemorzsolni. Ára 60 kr.

Fűtő-szerek.

Fűtő-eszközök, szénlapát, tűz-fogó és horog 1.30-2 ftig, angolok 3.50-7 ft. 50 krig. Kandalló-állványok, öntött-vasból, fűtő-eszközökkel együtt 3.20-3.60-4-10 ftig, szinte ilyenek kutyák s más állatok festvényeivel 10-20 ftig. Kandalló-keretek öntött-vasból vagy sárgarézből 2.70-20 ftig. Kályha-előtálcák, öntött-vasból és sárgarézből 1.75-4 ft. 25 krig. Szén- és coaks-kosarak 1.80-7 ft. 50 krig. Fakosarak nádból 2-11 ftig, szinte ilyenek kutyák 5.20-12 ftig. Kályha- és kandalló-ernyők különömmé kiállításban 10-25 ftig. Fuvók 70 kr.-4 ftig.

Thea-eszközök.

Samovár 3.50-4.50-ig. Orosz samovár 12-35 ftig. Thea-üstök Berczelius-lámpákkal, nagy ajánlások, mivel a lámpa egyéb ételek melegítéséhez külön is használható, sárga- vagy vörösréz 4-12 cseszénnek 10-20 ftig. Thea-üstök állványokon 2-16 cseszének oxid, vörösréz vagy fénymázolt plébából 4.50-26 ftig. Thea-kannák, britania-érezből 1-12 cseszének 2.80-12 ftig. Tejfel-csopok 1.15-4 ftig. Thea-tálcák fénymázolt plébából 1-5 ftig, fából 3.50-12 ftig, fából asztalka alakúban 15 ft. Thea-szűrők, pakfong, alpaca és chinai ezüstből 35 kr.-2.50 ftig. Thea-golyók, tojás-főzők, tojás-főző fűvony-órák, thea-szelenecsk stb. dús választékban.

A háztartás egyéb cikkeiből.

Excellens kávé-főző-gépek 1-10 személynek 3.60-9.50 krig. Nonplus-ultra 4.50-14 ftig. Kávé- és pohár-tálcák, minden nagyságban 15-95 krig. Cukor-szelenecsk, fából, kristályból, angol czin és chinai ezüstből 50 kr.-8 ftig. Kenyer-kosarak szodonyból 18 kr.-2 ftig, fénymázolt plébából, alpacából stb. 50 kr.-4 ftig. Palacsak és pohártartók 40 kr.-15 ftig. Ezezt- és olajtartók 90 kr.-12 ftig. Asztali késkosarak 1.40-3 ftig. Angol kávé-órlók 1.20-4 ftig. Cukorvágók 30 kr.-4 ftig. Asztali- és uszonna-kések és villak, angolok és legjobb belföldiek, bonczoló, konyha, disztó, kenyér, vaj, sajtkések és angol késfenők minden áron és dús választékban. Asztalfedők viaszvázsonból és fából 25 kr.-5 ftig. Palacsak-dugók ezüsttőlve, lánccsal és láncc nélkül 20-90 krig. Vaj-, sajt-, kenyér- és bonczoló-tányé-

Írásbeli megbízásoknál, melyek gyorsan s nagy figyelemmel eszközöltetnek, a megrendelt tárgyakra által árnak körülbelüli meghatározását kérjük. — Meg nem felelő tárgyak visszaküldhetők.

Lefauchaux-töltények Gevelot J. hirneves gyarából Párisban,

Table with columns for caliber (mille, 1, 1, 1, 1, 1), brand (marke, Bieno, G. J. barna), and price (kal, ft., 30, 35, 20, 22, 16, 18) in kr.

Unschuld Ede, Pesten, váci-utca a „levélhez.“

Van szerencsém ezuttal a t. cz. közönséget jólrendezett fegyverraktáram s vadászpuska gyáramra tisztelettel figyelemztetni, hol mindennemű Lefauchaux, Lancaster stb. a legszilárdabban s jótállás mellett készítettnek el, s azon helyzetben vagyok, hogy e szakban minden kiválómnak a lehető legolcsóbb árak mellett gyorsan s pontosan megfellelhetek. Vidéki megrendelések szokott pontosság-gal eszközöltetnek. 578 (7-8)

Biztos és gyors megölése a patkányok és egereknek, egy cs. kir. kizárólagos szabadalm. patkány- és egér-irtószerez gyertya-salakban. Egy darab ára 50 kr. 0. ért. Valódiilag kapható Pesten: TÖRÖK JÓZSEF győgygyszerész urnál, király-utca 7. sz. Továbbá a birodalom legtöbb fő- és mezővárosában. 657 (4-9)

TÜRSCHE F. váci-utca 19. sz. a „Nagy Kristóf“ mellett fehérművek, csipke- és menyasszonyi-készletek raktárából. Gyermekek-vászonneműek: Nyitott gyermek-ingek 90 kr., 1, 1.20, 1.75, 2 forint és fölebb. Hosszú vánkások vászon- vagy perkből, 3.75, 4.50, 6, 8-12 ftig. Piquet-takarók 1.50, 2, 3, 4, 5 forint. Három-főzőeszkék 42, 65, 80 kr. Háromszegletes kendőcskék 40, 50, 60, 80 kr. Szorítók, szélesség és hosszúság szerint, 25, 35, 50 kr. Szakállak, piquet-ból vagy viaszos tafatából, 32, 45, 60 kr. Pólyszalag, fehér vagy szines, 70, 80, 90 kr. Hosszú vánkosa való leavart betét-paplan 2 forint 10 kr. Pellencák vászonból 65, 75, 80 kr.; viaszos tafatából 65, 70 kr.; flanelből ki- varrva, 1, 1 forint 20 kr. Szött zubonyák 50, 60, 70, 80 kr.; kötötték 90 kr., 1.20, 1.50, 1 ft. 75 kr. Zubonyák és főkötőkészít: köve, horgolva vagy hálózva 1.50, 2, 2.75, 3 forint 50 krig; szalaggal disztve 2, 2.50, 3, 4 forint. 632 (3-6)

HETI-NAPTÁR. Table with columns for month (November), day (14-20), and religious events (Katholikus és protestans naptar, Görög-orosz naptar, Izraeliták naptara, N a p, H o l d).

2 erős kocsi-ló
olcsó árért eladandó.
 E tárgyban bővebb tudósítást ad: a „Vasárnap Ujság” kiadó-hivatala. Pest, egyetem-utca 4-dik szám alatt. (1-2)

A cs. kir. engedélyezett
KORNEUBURGI MARHAPOR,
 Iovak,
 szarvasmarhák és juhok számára.
 1 nagy csomag ára 84 kr., 1 kis csomagé 42 kr.
Üditő-nedv (Restitutions-Fluid)
 Iovak számára
Kwizda Ferenc Jánostól Korneuburgban.
 Az egyetlen szer, mely a magas cs. kir. egészségügyi hatóság által gondosan megvizsgáltatott, s azután ő Felsője I. Ferencz József császár által kizárólagos szabadalommal kitüntettetett. Egy üveg ára 1 ft. 40 kr.
Lóköröm-kenőcs
 a cserepes, törékeny köröm, s a kis üres körömfal stb. ellen. Egy szelence ára 1 ft. 25 kr.
Köröm-nyirpor
 a lovak nyirrothadása ellen. — Egy üveg 70 krajczár.
Kutya-lapdacsok,
 kutya betegség (Staupe) gőresők, vidatáncz, nehézség, eszű s a rendes kutya betegség ellen.
Biztos óvszer a veszettség ellen. — Egy skatulya ára 80 kr.
Gyógypor baromfiak számára.
 a dögvész, s a ludak, kacskák, tyukok, gyöngytyukok, pávak stb. rendes betegségei ellen. — Egy csomag ára 50 kr.
Sertés-por a futó lob ellen.
 1 nagy csomag ára 1 forint 26 krajczár, 1 kis csomagé 63 krajczár.
Vérhasszer, a juhok vérhása és metely-bajai ellen.
 1 nagy csomag ára 70 kr., 1 kisebbé 35 kr.
 Mindig valódiul kaphatók **PESTEN: Török J.** gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám., — **Thallmayer A. és Társa.** — **Halbauer testvérek.** — **Glatz J.** — **Kindl és Rakoczy A.** uraknál. — **BUDÁN:** az udv. gyógyszerházban.
 Továbbá:
Aszódon: Prem L. **Aradon:** Probst J. F., Tones és Freiberger. **Ar. Maróthon:** Edinger M. **B. Gyarmaton:** Omaszta T. **B. Ujfalu:** Vass Eug. gyógyszerésznél. **Besztercebányán:** Göllner F. **Breznyóban:** Göllner S. és fia. **Brassón:** L. J. és Heszheimer A. és Társa, Gyertyánfi A. **Csaktornyan:** Káráz A. **Debrezenben:** Bigniód, Csanak J. és Gassner C. **Dettán:** Haek János. **Déván:** Lengyel G., Gerzeli T. **Dobsinán:** Kuhn F. **D. Földváron:** Nadhara P. **Eperjesen:** Zsembery József. **Eszéken:** Deszátly I. **Esztergomban:** Bierbrauer J. C. **Gyöngyösön:** Koczianovich. **Győrött:** Lehner F., Ecker F. **Jólsván:** Maletér A. **Kolozsvárt:** Wolff J. és Karavasy A. **Dietrich S.** **Kaposvárt:** Kohn Jakab, Schrödler József. **Komáromban:** Belloni A., Ziegler és fia. **Kassán:** Novelly A., Deutsch J. **Keszmeren:** Kronmayer M. **Óvárótt:** Anton J. **Miskolcon:** Spuller J., Pasteyner F., Csathó Istv. dr. **N. Beszterczen:** Nedelkovic és Deutsch testvérek. **N. Kanizsán:** F. Csathó Istv. dr. **Rosenfeld J., Rosenber J., és Welisch J. N. Tapolcsán:** Pollák J. **N. Szombaton:** Kirner R. **N. Váradon:** Jánky A. **Nyiregyháza:** Reich, Pawlowsky. **Orosházán:** Grabovits D. **Papán:** Bernüller J. **Pakson:** Flórián J. **Pecsett:** Seyfriz H., Kissgy és fia. **Pozsonyban:** Zechmeister testv., Haekenberger testv., Wanitschek J. L., Kovács J. B. **Szombathelyen:** Hamalácz C. és Maletér J. **Rosnyón:** Posch F. J. **Sárváron:** Gayer J. **Skotschban:** Kukuts E. **Segesvártján:** Steller N. **Szekesfehérvárt:** Legmann A. L., Kovács P. **Szegeden:** Aigner C. **Szigetváron:** Koharits K. **Székesen:** Dierich. **Szolnokon:** Horanszky N. **Sopronban:** Pachthofer L., Müller P., Szulok M., Mautner L. és Flandorfer. **Tatán:** Ehrenfeld M. **Temesvárt:** Babusnik A., Mayer és Sailer. **Tiszolcon:** Bukovszky A. C. **Trencsenben:** Weisz S. L. **Uj-Aradon:** Orth A. J., Liskovics A. **Vasváradon:** Halter F., Koterba B. **Verőczen:** Besz J. K. **Veszpremben:** Mayer, Tuszkau, Láng J. **Vukováron:** Kirchbauer F. **Wiener-Neustadt:** Lagersdorf és Wallner. **Zala-Egerszegen:** Hubinsky A. **Zellen:** Steyrer. **Zsolnán:** Paradovszky J. uraknál. 651 (2-3)
Figyelmeztetés. Azon t. cz. mezeigazdák, kik e szereket valódi, hamisítatlan minőségben akarják birni, figyelmeztetnek arra, hogy minden csomag és üveg ott legyen „Franz Joh. Kwizda in Korneuburg” pecsétje és czime.

Olesó pipere cikkek.
 1 szines perk. il gallér 6 kr.
 1 pár perkail kézelő 12 kr.
 1 himzett álló g. llér 12 kr.
 Kézelő és gallér 40 kr., 50 kr., 75 kr., 1 forintig.
 Jabots és moll-csokor 40 kr., 60 kr., 1 forintig.
 Stuard gallérok 60 kr., 1 ft., 1 ft. 50 kr.
 Selyem cravattok 15 kr., 20 kr., darabja
 Pongyola főkötők 75 kr., 1 ft., 1 ft. 75 kr. és a legfinomabb fehérműek minden áron. 633 (3-6)
TÜRSCH F.-nél
 Pesten, váci-utca, 19-dik szám alatt.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kaphatók:
Utmutatás a sebészi műszerek elemzésére s birálatára.
 Irta **Stockinger Tamás.**
 4-edrét (46, 34 lap, XXIII. táb.). — Ára 3 forint.
GYÓGYÁSZATI VÉNYZSEBKÖNYV.
 a bel- és külbetegségekre
 valamint a szem-, fül- és bőrbajokra nézve, a bécsi iskola szerint.
 Irta **Dr. Dillnberger Emil.**
 A harmadik javított kiadás után magyarra fordította Idős **PURJESZ ZSIGMOND.**
 16-rét, két rész egy kötetben. (XV, 224, 184 l.) Füzve 1 ft. 60 kr.

KÁNYA JÓZSEF
 Pest, Jozsef-ter 10-ik szám alatt,
 ajánlja ujonnan berendezett
női divat- és vászonárúk kereskedését.
 Különösen a vászonárúkra hívom fel a hölgy-világ figyelmét; mert azok gazdag változatosságban és oly kitűnő valódiságban vannak kereskedésben készletben, hogy a legjobb minőségűektől kezdve a közhasználatra való vásznakig, a lehető legjutányosabban szabott árakon szolgálhatok. 606 (6-8)

Heckenast Gusztáv
 könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám), megjelent és minden könyvárusnál kapható:
Paczig G. C. A korunk igényei szerint mezőgazdasági. Egyuttal czél szerű s tanulságos kézikönyv a földbitokosok, mérnökök, mezőgazdaság-intézők, kezdőgazdák s tanoncok, szóval mindazok számára, kiket érdekel a gyakorlati mezeigazdaság. Szerző ötdiki kiadása nyomán hazánk viszonyaihoz alkalmazva átdolgozta **Reischer Endre.** (VI, 432 lap, 8-rét) füzve 2 ft. 60 kr.
Leibitzer, Johann Populäre Encyklopädie der praktischen Landwirtschaft. Ein behelfendes Taschenbuch für Güterbesitzer, Wirtschaftsbeamte und Landwirthe. Mit besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse des österreichischen Kaiserstaates. Dritte, nach dem gegenwärtigen Stande der Naturwissenschaft verbesserte und mit Zusätzen bereicherte Auflage. Herausgegeben von Dr. **Fernand Stamm.** Mit vielen eingedruckten Abbildungen. 306 S. gr. 8.) Geh. 2 fl. 50 kr.

T. cz. Werther és Brázay uraknak Pesten.
 Nem mulaszthatom önöknek legőszintébb köszönetemet nyilvánítani a küldött „Sósorszesz (Präp. Franzbranntwein)“ ért, melyet **közvényes fájdalommal valóban jó eredményel használtam, és ajánlom egyáltalában rheumatikus fájdalmakban szenvedők figyelmébe.**
 Hazafui üdvözlettel 679 (1-3)
 Ság, 1869. október 15-dikén. **Lőrinczy Gábor.**

Titkos betegségeket
 még makacs és üdült bajokat is úgy kóródában, mint magán gyakorlat folytán több ezer betegnek legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátlottaknak, gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyít
Med. dr. Helfer Vilmos
 Pest, király-utca 27. szám Medetz-házban, 1-ső emelet, délieltől 7-9-ig, délután 1-4 óráig.
 Díjazott levelekre azonnal válaszoltatik, s kívántra a gyógyszeriek is megküldetnek. 579 (4-12)

A dr. Pattison-féle köszvény-vatta
 mint legjobbnak bizonyult gyógyszer köszvényes csuszok bántalmaknak minden nemei u. m.:
 arcz-, mell-, torok- s fogfájdalmak, fejkéz- s térdköszvény; továbbá tagszaggyatás, derek- s ágyékfájdalmak stb. ellen, kapható: egész csomagokban 70 kr., félsomagokban 40 kr., Pesten, a „szent lélekhez“ címzett gyógyszerházban, király-utca 7-ik szám alatt; **Aradon:** Bruckmayer-szerb-utca 1-ső szám; **Pozsonyban:** Heintz F. gysz.; **Temesvárt:** Fecher J. E. gysz.; **Makon:** Weil Márk; **Budán:** Pichler Viktor udv. gysz.; **Zomborban:** Heindlhofer Rob.; **Eperjesen:** Schmidt Károly gyógyszerész uraknál. 641 (2-4)

Kohn Philippe
 dícséretesen ismert óra-gyártó
 Dorottya-utca 2. sz.
 ajánlja legkitűnőbb, jó és olcsó órákat gazdagon alkottott raklárát 3 évi irásbeli jótállással.
 10-11
 12-13
 15-16
 15, 16-17
 15, 16-17
 15, 16-17
 19-22
 20-22-24
 24-26
 28-32
 35, 38, 40-45
 55, 58, 60-80
 70, 80, 90-100
 100, 110, 120, 130-200
 Arany hőlgyórák (3. sz.)
 25, 28-32
 38, 42-45
 50, 55-60
 60, 70, 80-100
 16, 20, 22-24
 30-32
 45
 50-55
 30-32
 4 ft. 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alakú 8 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10 ftig; hosszú nyakláncok 7 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 15 ftig.
 Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvéttel, gyorsan és pontosan teljesíttetnek.
 Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.
 Órák cserében is elfogadhatnak.
 Nem tetsző áru kicseréltek.
 Javítások legpontosabban és jutányos ártéttel teljesíttetnek. 598 (11-12)

Nemzetközi kiállítás Amsterdamban 1869.
A Liebig-féle huskivonat-társulat.
 mint minden előbbi kiállításon, ugy most is a legmagasb kitüntetést kapta, ugyanis:
a nagy becsület-diplomát
 (mely az aranyérmén is felüláll.)
 A t. cz. közönség e huskivonatot illetőleg — összehasonlítva alulirt társulat produktumát a kereskedésben előforduló hasonló nemű készítményekkel, újból meggyőződhetik annak kitűnő minőségéről, s ez alkalommal ismételve kérjük **bárá Liebig J. tanár s dr. Pettenkofer M.** urak aláírásával ellátott bizonylatlevél szives figyelembe vételét, — hogy bizonyosak lehessenek abban, miszerint a **Liebig-féle társulat huskivonata** valódi és hamisítlan minőségben kapják.
Liebig's Extract of Meat Compagnie (Limited).
 London, október 1869. 43, Mark Lane. 647 (4-4)

Hatodik kiadás
 (magyar nyelven harmadik).
A nemi élet titkai s veszélyei.
 Értekezések a nemzés és nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjairól. 616 (8-12)
 Függelékkel a bujakóri ragályásról és Dr. Rodet, lyoni orvos **ragályelleni legbiztos óvszeréről,**
 a férfi és női ivarszerek bonctani ábráival. Ára: 1 ujfórint.
 Postán megküldve 10 krral több utánvétellel 40 krral több.
 Megrendelhető szerzőtől következő czím alatt:
Dr. Eiber V. P.
 Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

LEFAUCHEUX
VADÁSZFEGYVEREK
 nagy választékban, a legjobb rendszer szerint, szilárd puskaműves munka saját készítmény
 finom sodrony és damasz csövekkel s csinos vésetekkel **60, 70, 80, 90, 100 egész 120 forintig,** továbbá
Lefauchaux vadászfegyverek,
 a leghíresebb francia gyárakból **42, 45, 50, 60 egész 115 forintig;** mindennemű **csappantyus-fegyverek, mint**
 Egy szimpla vadász-fegyver vascsővel 7-10 ftig.
 Egy dupla fegyver vascsővel és patentesavarral keményen forrasztott . . . 15-18 „
 Egy dupla fegyver drótosóval (Rubans) lüttichi 22-28 „
 Egy dupla fegyver, zsinór vagy finom damasz csővel 30-50 „
Revolvereket
Lefauchaux módszer 6 lövéssel, tökéletes önfelhasználással 10, 12, 15, 18, 20, 25, 30, 40, 50, 60 forintig.
Pisztolyok párja szimpla 2 forint 50 krajczártól, dupla csővűek 4 forint 50 krajczártól fölfele.
Flobert pisztoly és puskák, nyereg és czél-fauchaux puskaöltények, francia gyártmány, ajánlja
 488 (25-31)
UNSCHULD EDE,
 fegyverkészítő és kereskedő
 Pesten, váci-utca a „levél“-hez.
 A legszilárdabb munkáért, s a fegyverek szabatos lökésségeért jótállás vállalatik, s nem tetszés esetében 14 nap leforgása alatt kicseréltetnek.
 Vidéki megrendelések leggyorsabban teljesíttetnek.

A Braunschweig hercegségi állam-jutalom-sorsjegyekel játek, minden államban törvényesen meg van engedve.

Csak 7 a. é. forint

az ára egy eredeti egész sorsjegyek (nem is érvények): az eredeti sorsjegyek által minden résztvevőnek kezébe szolgáltatnak; az állam által biztosított s emendményezeti braunschweigi nagy

pénznyeremény-sorsjáték

huzása, melyben minden kihuzott sorsjegyek határozatlan nyernie kell, már 1869. évi nov. 17-én és 18-án veszi kezdetét, főnyeremény

100,000 tallér

továbbá:

- 80,000, 75,000, 70,000 68,000, 65,000, 64,000, 62,000, 61,500, 61,000, 40,000 20,000, 15,000, 12,000, 2-szer 10,000, 2-szer 8000, 1-szer 6000, 3-szor 5000, 6-szor 4000, 3-szor 3000, 14-szor 2000, 23-szor 1500, 130-szor 1000, 7-szer 500, 210-szor 400, 17-szer 300, 331-szer 200, 402-szer 100 és 24,500 felüli nyeremények 80, 60, 40, 20 stb. porosz tallérban.

Bérmentes megrendelések a pénzösszeg beküldése mellett a legutóbbi vidékre is gyorsan, pontosan és titoktartás mellett eszközöltenek; a huzás után a hivatalos sorshuzási lajstromok a pénznyereményekkel együtt haladéktalanul meg fognak küldetni. Megrendeléseket közvetlen elfogad

Goldfarb A.

államértékpapírok-kereskedése Hamburgban. A különféle államok által hirdett összes sorsjátékokhoz, ugyanazon eredeti állam-jutalom-sorsjegyek előnyös feltételek mellett közvetlen nálam is megrendelhetők. 660 (3-3)

Vadász- és védő-fegyverek.

Nevezetesen:

Egyesövű percussios fegyverek ft. 7.80-15 ftig. Kétesövű percussios vadász-fegyverek, vas-csővel ft. 14.50-20 ftig. Ruban-csővel ft. 20.50-26 ftig. Zsinóros, patkószeg, angol Bernát- s egyéb damasz-csővel ft. 28-55. Kétesövű Lefauchaux (háttöltő) vadász-fegyverek Ruban-csővel ft. 38-45, patkószeg-, rózsa-, angol, moire-, Bernát-, damasz-csővel ft. 48, 55, 65, 75-120. Kétesövű Lancaster (háttöltő) vadász-fegyverek, különféle damasz-csővel ft. 85-120. Lefauchaux marok- (zseb-) revolverek, hatlöveticűk ft. 9.80-20. Lefauchaux-revolverek 2 mozgással, hatlöveticűk, egyszerű simák ft. 12, 13, 14. Finomabbak, cbenfa és elefántcsont agyakkal, szép vésekkel, arany és ezüst berakattal ft. 15, 18, 21, 24, 30-50. - 10 és 12 löveticű, különféle kiállításban ft. 39-45. Egyszerű zsebpisztolyok (tercerollok) párját ft. 2.50-12.- Kétesövű " ft. 4.80-20.- Flobert-féle szoba-czelpisztolyok darabja ft. 9-13.50. Nemkülönb. puskák ft. 19-25. Papirtöltények, Lefauchaux-fegyverek számára, több rendbeli jó minőségben, ezréft. 16-32. Készen töltött vörös zseppatronok, revolverek számára, százáft. 3.20, 9"m ft. 3.80, 12"m 4.20. Mindennemű lökpacsek, fo. tások, töltő-készületek Lefauchaux-fegyverek számára, vadásztáskák, Lefauchaux patronartók és övek, löpörtöltők, 1-3 fontnak való tüzmentes löpörtáruk, sörét-zsacsok, lökpacsek, vadász-kürtök és jelsíkok, fegyverszíjak, fegyvertokok s minden egyéb legújabb vadász-szerek dús választékban, jutányos árak mellett ajánlják

KERTÉSZ ÉS EISERT

Pesten.

Dorotya-utca 2. szám, a „Magyar király“-hoz című szállodával szemközt. Különösen kiemeljük, miszerint irasbeli megbízásoknak gyorsan és legnagyobb figyelemmel felelünk meg, minden nálunk megrendelt, vagy személyesen vásárolt fegyvert pedig, ha bármily okból nem találja megfelelőni, s egy hó letelte alatt változatlan karban bérmente küldetik vissza, massal cseréljük ki, vagy esetlegesen annak értékét térítjük meg. Kimerítő árjegyzékkel kívánunk szolgálni.

607 (5-6)

Különös figyelmeztetés a szülék számára.

Gyakran felmerült eseteknél alkal- mam lévén sajnos tapasztalni, miszerint „Gillszta-csokoládé“ név alatt ismert, kitünő hatású szeletem üzér- kedő család által utánoztatnak, az alszer sajátomról vett minta szerinti utasítás mellett terjesztik; van szerencsém a tisztelt közönséget ezennel figyelmeztetni, hogy valódi általalm készített „Gillszta-csokoládénak“ csak azt ismerje el, melynél a mellékelt utasításon neven nem nyomtatva, hanem sajátkezűleg alá- írva van, mint itt alább látható. Egyéb- iránt legelőszörűbb a megrendeléseket közvetlenül nálam, vagy a könyvecském- ben megnevezett t. bizonyosyosoknál eszközölni. 582 (12-12) Kapható Pesten: Török József és Thallmayer és társ uraknál.

Thallmayer és társ uraknál.

A t. szülékhez!

Érdekelte bizonyítvány „Gillszta-csoko- ladém“ tekintetében. Szikszó, január 13-án 1869. Tekintetes érdemes ur! Uraságodnak bizonyosan jól fog esni a tudósítás, hogy „Gillszta-csokoládéjának“ hatása csoda- latos nagyszerű volt, és csakugyan sajnálatos volna, ha a tekintetes urnak titkaidójártárai nem kerülne nyilvánosságra, mert daczára a vegyszert nagybani előhaladásának, az után- zott „Gillszta-csokoládé“ az önéhez képest semmi! Most tehát ismét felkérem Önt, ezen ide mellékelt pénzért számomra „Csokola- dé“t küldeni sziveskedjék. Mely kéresem mellett vagyok és maradok alázatos szolgálja Nagy Mihály, s. k. Kapható Pesten: Török József és Thall- mayer és társ uraknál. 583 (12-12)

MOLL SEIDLITZ PORA. MOLL A. védjegye. A kutyák az itt látható és hivatalosan leltett védjegyek- kel vannak ellátva. Kitérő jutalom - emléke- pénzre a párisi világtállítá- sában 1865-ik évről.

Központi szállítási rakhely a „golyához“ címzett gyógyszerár Bécében.

ÖVÁS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adtak el, melyek saját utasítványaim- mal szorúl szóra azonosak és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így kúlakra néve gyártnányaimmal könnyen összetévesz- hetők. - minélgyva azon észrevételül övek mindenki ezen hamisítványok megvételéül: hogy az általam készített Seidlitz-porok minden egyes katulyát, valamint az adagok papírjai hivatalosan letétemyezéül védmárkkal vannak ellátva.

Ára egy bepecsételt eredeti katulyának 1 ft. - Használati utasítás minden nyelvrn.

E porok, rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyított gyógyhatásuk által minden elődei ismert háziszerek között agadhatatlannal az első helyet foglalják el: - mint azt sok ezer, a nagy császári birodalom minden részéből került s kezéinkél levő hálaíratok a legrészletesebben tanúsítják, hogy a porok rögzött szorulásokkal, emésztéshány és gyomorhóvónál; továbbá gör- csök, vese- és ideges bajokban, szivdobogással, idegesség okozta főfájással, csuszos fogfájással, végül hysteriára, bukórra és huzamos hanyasra hajlammal stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legtöbbször gyógyhatás eredményezték. - Az ez értelemben igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly betegek részéről, kik miután málok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógymód eredménytelenül kimerítették, ez egyszerű háziszerek folyamatok, és ebben rongált egészségöknek helyreállítására oly soká eredménytelenül kerestek gyógyszerert meglelék. - Ez elismerőiratok szerzői között a társada- lomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mezői gazdák, tanárok és hivatalnokok, sőt gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviselvék, kiknek ezelőtt még a legbírhatóbb gyógyforrá- sok sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségök csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állítottat helyre

A főraktár létezik:

PESTEN TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám alatt. UHL JÓZSEF ur kereskedésében, granátos-utcában.

Ezen czégek alatt szintén megrendelhető:

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsirolaj is.

Ára egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegcék el vannak látva védmárkkal és kimerítő használati utasítással. - Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és cinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. - Ezen legtisztább és leghatályosabb májhalzsirolaj-faj a Dorsch- halaknak legdugdosabb egybegyűjtése és kiválógatása által van megnyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, mint az közvetlenül a természet által nyújtott. - E valódi Dorsch-májhalzsirolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legelőszörűbb gyógyszer a mell- és tüdőbajokban, scrophulus és rachitis, köszvény és csúz. idült borkötés, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban alkalmaztatik.

MOLL A., gyógyszerész Bécében, „zum Storch“ Tuchlauben.

503 (23-50)

Pest, november 21-én 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. - Fél évre 5 ft. Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. - Fél évre 3 ft. - Csupan Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. - Fél évre 2 ft. 50 kr.

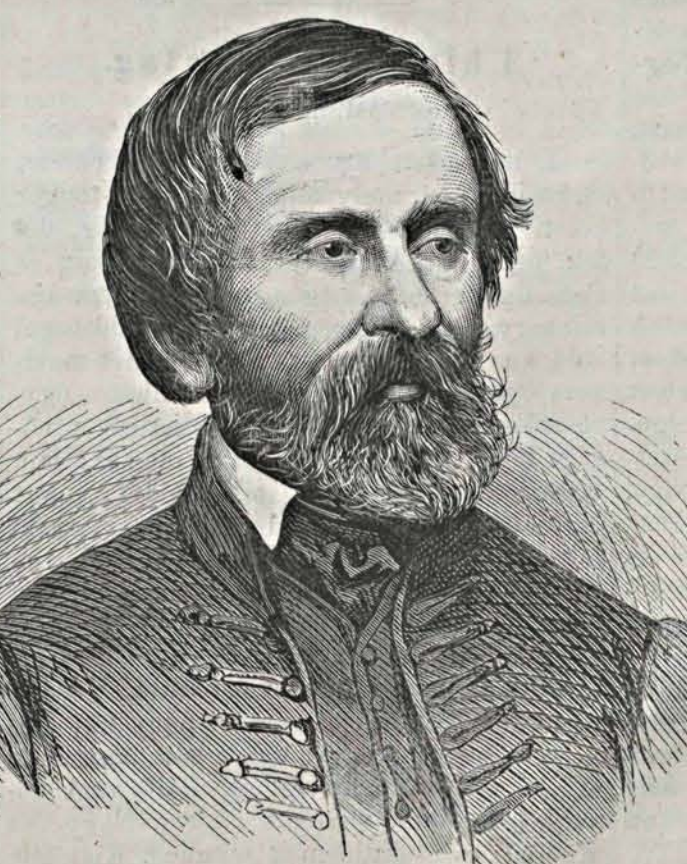
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábotott peti sor vagy annak helye egyszeri iktatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri iktatásnál csak 7 krba számítatik. - Kiadó-hivatalunk számára hirdetéymeket elfogad Bécében: Oppelk Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. - Bélyeg-díj külön minden iktatás után 30 krajczár.

Tarczy Lajos.

A dunántuli reformált magyarságnak fő és egyetlen művelődési helye volt a mult század vége óta, sőt jórésben még most is az, a pápai ref. főtanoda. Márton István, az iskola tulajdonképi alapítója és lelke, ott adta elő e században magyar nyelven legelőször a hittant és bölcsészetet, mignem arról letiltották; Stettner (később Zádor) György ez iskolában tanította 1832-től 1848-ig oly kitünően a jogi tudományokat; Kerkapoly Károly ezen kollégium tanszékéről lépett ama tekintélyes állomásokra, a miket most elfoglal; Boesor István ott adta elő évtizedek óta, most már 7 kötetben megjelent, Magyarország történetét, s végre Tarczy Lajos ott hangoztatta magyar földön legelsőben a hégeli bölcsészet elveit, mignem a természettani kathedrán a kor színvonalán álló fizikai ismereteit tárta föl az ifjuság előtt.

E tanárok egyik legjelesb- jét, Tarczy Lajost mutatjuk be ez alkalommal e lap olvasóinak. Annnyival méltóbb ezt tennünk, mert Tarczyban a pápai főtanoda- nának majdnem második alapító- ját tekinthetjük, a ki 35 évi szakadatlan tanárkodása alatt új, virágzó korszakot alkotott e tanoda életében. Ez idő óta nem lehet érinteni ez iskola kül- és beléletét, szellemi és anyagi mozgalmait, gyarapo- dását a nélkül, hogy egyszers- mind Tarczy nevét is ne emli- tenők.

séggel volt egybekötve, s főiskolai könyv- tárnok volt. E megbízások végeztével ment, mint tanárjelölt 183 1/2 ben a bécsi egyetemre fizikai s matematikai tanulmányok végett, s itt érte azon megtiszteltetés, hogy 1832. nyarán a Márton István halálával megürült bölcsészet- és természettani tanszékre megválasztotta a dunántuli ref. egyházkerület. Ekkor - meg akarván felelni a belé helye- zett bizalomnak és várakozásnak - a berlini egyetemet kereste fel, s ott két félévben ke- resztül készült az elébe szabott tudomány- oldaról javítani igyekezett. Nagyrésben az ő munkássága folytán létesült 1838-ban a főiskola kebelében egy kitünő nyomda, mely- nek termékei a főváros kitünőbb nyomtatvá- nyaival vetélkedtek; az ő ösztönzésére szüle- tett meg 1840-ben az ifjusági „képzőtársulat“, melynek mindaddig elnöke is volt, mignem irodalmi s egyéb foglalkozásai minden üres idejét igénybe nem vették. E társulat meg- alapításában és tovább fejlesztésében nagy segélyére voltak Jókai, Petöfi, Kerkapoly Károly, Orlai Petrich stb.

TAR CZY LAJOS.

Ö vitte be hosszas küzdés után e tanodába a testgyakor- dót, mely magyar földön egyike a legrégebbieknak s nagyság tekintetében prot. iskoláinkéi még most is aligha mulják fölül. Ezenkívül gazdasági min- taiskolát is akart szervezni (s néhány évig elő is adta a gaz- daságtant), de ez aztán csak terv maradt. Segíttette megsze- rezni ama gyönyörű telket, melyen a tanoda új épülete, testgyakordája stb. áll, és az építés gondjából is tetemes rész jutott ki számára.

Azt említenem sem kell, hogy a természettani muzeumot - mint szakmájába vágót - az iskola pénzerejéhez mérve, elég szépen felszerelte, s abba több érdekes régiséget is, mint p. o. Sajnovics János magyar je- zsuitának azon távcsövé, mely- vel 1770-ben a legelső észak- sarki expedicióban résztvett, megszerezte. E mellett a város életében s a szegényebb tanuló- k iránti kész segélyben mara- dandó érdemei vannak. Petöfi is nem egyszer említi leveleiben a jó Tarczy tanárt, ki neki Pápan megélhetési módot szer- zett.

E közben 1846-ban meghívta a pozsonyi ágost. hitv. lyceum természettan tanárul, 1852-ben pedig megkínálták a soproni kerü- leti tanfelügyelőséggel, de egyik ajánlatot sem fogadta el. Amazt nem, mivel Pápat nem akarta odahagyni, emezt pedig a kéz- miatt, mely neki felajánlotta.